

Kislexikon

- 0,7 százalék: a fejlett államok által az 1970-es években az ENSZ keretein belül vállalt arra vonatkozó kötelezettség, hogy bruttó nemzeti jövedelmük (GNI) minimum 0,7 százalékát minden évben a fejlődő világ (korábban harmadik világ, napjainkban inkább globális dél) gazdasági növekedésének támogatására fordítják. Az EU magára nézve teljesítendő célnak tekinti.
- 3C: a 2006-ban elfogadott Bővítési Stratégia három irányelve. Consolidation: a korábbi csatlakozások hatásainak elmélyítése. Conditionality: szigorú, de fair feltételeesség, amelyben konkrét feladatszabások és következetes ellenőrzés várható. Communication: a folyamat megfelelő kommunikálása a tagállami és a tagjelölt országok közvéleménye felé.
- 3K (3C), 4K (4C): a közös európai fejlesztési politika vonatkozásában az Európai Uniót létrehozó Maastrichti Szerződésben (1992) megfogalmazott három elv, vagyis a közösségi segélyezés koordinált (coordination), az Unió más szakpolitikáival koherens (coherence) és a donor államokét kiegészítő (complementarity) mivoltának szükségessége. Az európai uniós szerződés 1997-es amszterdami módosítása hozzátett ehhez egy negyediket a következetesség (consistency) szemléiben. Ez utóbbi a tagállamok egymás és az Európai Bizottság közötti kül- és fejlesztéspolitikai relációkban biztosítandó következetesség követelményére utal.
- A gazdasági és monetáris unió stabilitásáról, koordinációjáról és kormányzásáról szóló szerződés: 2012-ben kötött kormányközi szerződés, amelyből Csehország és az Egyesült Királyság kimaradt. A szerződés fő célja a kiegyensúlyozott költségvetési szabályok bevezetése, amelynek három pillére van: a Fiskális Paktum, gazdaságpolitikai koordináció és konvergencia az euróövezet megfelelő működése érdekében és az euróövezet kormányzása az euróövezeti csúcstalálkozó létrehozása által. A Fiskális Paktum az euróövezeti 19 tagállamra, valamint Bulgáriára, Dániára és Romániára vonatkozik, míg az utóbbi két pillér csak az euróövezet-tagállamokra.
- A szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség: a Lisszaboni Szerződés a maastrichti III. pillér területeit *A szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség* cím alá sorolta (67–89. cikk). A térség négy alpolitikára tagolódik: 1. a határok ellenőrzésével, a menekültügygel és a bevándorlással kapcsolatos politikák; 2. az igazságügyi együttműködés polgári ügyekben; 3. az igazságügyi együttműködés büntetőügyekben; 4. a rendőrségi együttműködés.
- A termelőtől a fogyasztóig stratégia: az uniós élelmiszerrendszer környezeti és éghajlati lábnyomának csökkentését, annak rezilienciája erősítését, az élelmiszerbiztonságnak az éghajlatváltozással és a biológiai sokféleség csökkenésével szembeni biztosítását, illetve a versenyképes fenntarthatóság felé történő világméretű átmenet élére állását a termelőtől a fogyasztóig biztosító stratégia.
- Az ENSZ éghajlatváltozási keretegyezménye (*United Nations Framework Convention on Climate Change – UNFCCC*): nemzetközi szerződés, amelyet az ENSZ 1992-ben Rióban tartott klímakonferenciáján írtak alá (1994-től hatályos) azzal a céllal, hogy fellépnek az emberi tevékenység okozta klímaváltozás ellen. Évente tartanak klímakonferenciákat (*Conference of the Parties – COP*), ahol felmérik, hogy hol tart a folyamat, és megállapodásokat kötnek a közös cselekvésre. Az első fontos megállapodás a kiotói jegyzőkönyv volt, amelyet a párizsi megállapodás váltott fel.

Az Európai Unió kibocsátáskereskedelmi rendszere (*European Union Emissions Trading System – EU ETS*): 2005-ben az Unió kibocsátáskereskedelmi rendszert vezetett be, amelynek célja, hogy ösztönözze elsősorban az energiaigényes vállalatokat arra, hogy minél kevesebb üvegházhatású gázt bocsássanak ki működésük során. A rendszer a kibocsátás mértékét egységekben határozza meg, mennyiségét korlátozza, és költségeket rendel hozzájuk.

Az *Öt elnök jelentése*: 2015-ben közreadott dokumentum, amely összegzi a gazdasági és monetáris unió (GMU) jelenlegi állapotát, meghatározza a GMU hiányosságait és hosszú távú tervet fogalmaz meg a GMU intézményi keretrendszerének kiteljesítése, „befejezése” érdekében.

Abszorpciós képesség: az Európai Unió azon képessége, hogy a csatlakozni kívánó országokat integrálni tudja az együttműködésbe.

Adóalap-erózió és Nyereségáthelyezés (*Base erosion and profit shifting – BEPS*): az adóalap eróziója és a profit áthelyezése. Adótervezési stratégia, amely kihasználja a nemzetközi adórendszer hiányosságait. A lényege, hogy a nyereséget olyan tagállamban mutatják ki, ahol alig vagy egyáltalán nincs gazdasági tevékenység, illetve adózás, ezért társasági adót alig vagy egyáltalán nem fizetnek.

Adóarbitrázs: az a gyakorlat, amikor a magánszemélyek vagy a vállalatok abból igyekeznek profitálni, hogy a különböző jövedelemtípusoknak, a tőkenyereségnek vagy a tranzakcióknak az egyes tagállamokban eltérő az adóztatási módja.

Adócsalás: illegális gyakorlatok alkalmazása az adófizetés elkerülése érdekében, például a bevétel eltitkolásával.

Adóelkerülés: jogi eszközök használata a lehető legkevesebb adó megfizetése érdekében, például a nyereség áthelyezése alacsony adókulcsú tagállamba.

Adóparadicsomok: olyan országok, amelyek lehetővé teszik az ott regisztráló külföldi társaságok és magánszemélyek számára, hogy alig vagy egyáltalán ne fizessenek adót. Az adóparadicsomok azt is garantálják, hogy a joghatóságuk alatt lévő vállalatok és magánszemélyek valódi személyazonosságát rejtve maradjon.

African, Caribbean and Pacific Group of States (ACP): afrikai, karib-tengeri és csendes-óceáni államok, amelyek nemcsak gazdasági, hanem fejlesztési és politikai partnerséget is kötöttek az EU-val. Jelenleg 79 megkésett állam tartozik az országcsoportba.

Agenda 2000: az Európai Bizottság által 1997 júliusában közzétett, az EU jövőképét körvonalazó dokumentum, amely a jövőképbe beillesztve tartalmazta az első hivatalos, a keleti bővítés finanszírozására vonatkozó javaslatot (a 2000–2006-os időszakra javasolt pénzügyi keret-terv részeként).

Agresszív adótervezés: az adózók olyan konstrukciókkal csökkentik adókötelezettségüket, amelyek talán jogszerűek, a jog céljával azonban ellentétesek. Kihasználják az adórendszerben előforduló joghézagokat, például visszaélnek a transzferárazással. Az adóztatás elmaradását vagy kettős levonást is eredményezhet.

Akcióprogram: olyan több évre szóló középtávú dokumentumok, amelyek elsősorban átfogó jelleggel fogalmaznak meg stratégiai és politikai célokat.

Alapjogi Charta: az Európai Unió alapjogi katalógusa, amelyet 2000-ben intézményközi nyilatkozatként hirdettek ki, 2009. december 1-je óta pedig az alapító szerződések mellékleteként a primer uniós jog részét képezi. Alkalmazása kötelező az uniós intézményekre, valamint az uniós jog végrehajtása körében a tagállamokra.

Alapkutatás: elméleti és kísérleti munka, amelynek elsődleges célja új ismeretek szerzése a jelenségek alapvető lényegéről és a megfigyelhető tényekről, bármiféle konkrét alkalmazási és felhasználási célkitűzés nélkül.

Alapvető jogok: az egyetemes emberi jogok koncepciójával rokonítható, de azokkal teljes azonosítást nem mutató gyűjtőfogalom az uniós jogi terminológiában, amelybe klasszikus polgári és politikai szabadságjogok, gazdasági, szociális és kulturális jogok, szolidaritási jogok, valamint csak az uniós polgárokat megillető egyes jogok tartoznak. Az alapvető jogok írott katalógusát az Európai Unió Alapjogi Chartája tartalmazza.

Alkalmazott kutatás: dedikált céllal végzett kutatás, amelyet általában a fogyasztói igények határolnak be.

Amszterdami Szerződés: alapszerződéseket módosító szerződés, amelyet 1997. október 2-án írtak alá, és 1999. május 1-jén lépett hatályba. Fő missziója az intézményrendszer reformja volt, de ezt nem sikerült rendeznie, legfőbb eredményei a közös kül- és biztonságpolitika, a bel- és igazságügyi együttműködés, a foglalkoztatáspolitikai területein születtek.

Andok Közösség (*Comunidad Andina – CAN*): dél-amerikai szabadkereskedelmi övezet, vámunió kialakításának céljával. Jelenlegi tagjai: Bolívia, Ecuador, Kolumbia, Peru.

Anna Lindh Alapítvány: Euro-mediterrán Alapítvány a Kultúrák Közötti Párbeszédért, amely 2005 áprilisában Alexandriában kezdte meg működését az Európai Bizottság és a partnerség tagállamainak közös finanszírozásában.

Arányosság elve: az EUSz szerint az „arányosság elvének megfelelően az Unió intézkedése sem tartalmilag, sem formailag nem terjedhet túl azon, ami a Szerződések célkitűzéseinek eléréséhez szükséges” [EUSz 5. cikk (4)]. Vagyis az EU csak a célok eléréséhez szükséges mértékben, azokkal arányosan alkothat közpolitikai megoldásokat.

Asia-Europe Meeting (ASEM): Ázsia–Európa Találkozó. Kétévente megrendezett legmagasabb szintű találkozó a két földrész vezetői között. 52 állam mellett az Európai Unió és az ASEAN is a tagja.

Audiovizuális médiaszolgáltatás: olyan tájékoztatói, szórakoztatói vagy oktatási célú szolgáltatás, amelyért egy médiaszolgáltató szerkesztői felelősséggel tartozik, és amelynek eljuttatása a közönséghez elektronikus hírközlő hálózaton keresztül vagy sugárzott, vagy lekérhető formában történik.

Audiovizuális szektor: különböző technikai eszközök segítségével történő kép- és hangtovábbítással kapcsolatos területek összessége (film-, mozi- és videóipar, DVD-, televíziós, rádió- és internetes műsorkészítés és közvetítés stb.).

Állandó strukturált együttműködés (*Permanent Structured Cooperation – PESCO*): a Lisszaboni Szerződés a megerősített együttműködést a közös biztonság- és védelempolitika területére is kiterjesztette. A PESCO célja, hogy elősegítse az interoperabilitást, a képességhiányok csökkentését, illetve a védelmi területen történő együttműködés megerősítését.

Átfogó gazdasági és kereskedelmi megállapodás (*Comprehensive Economic and Trade Agreement – CETA*): az EU és Kanada közötti gazdasági és kereskedelmi megállapodás, amely részben egységes piaci szabályokat is tartalmaz.

Átfogó hálózat: egész Európát lefedő olyan közlekedési hálózat (transzeurópai közlekedési hálózat), amely biztosítja az Unió összes régiójának a hozzáférhetőségét és összeköttetését (a távoli és legkülső régiókat, valamint a szigeteket is beleértve), és erősíti közöttük a társadalmi és gazdasági kohéziót.

Áthidaló (*passerelle*) záradék: az áthidaló klauzula lehetővé teszi a szerződésekben eredetileg előírt jogalkotási eljárástól való eltérést, nevezetesen egy különleges jogalkotási eljárásról a rendes jogalkotási eljárásra, illetőleg az egyhangú szavazásról a minősített többségi szavazásra való áttérést.

Átmeneti mentesség (*derogáció*): egy tagállam átmeneti mentessége az *acquis communautaire* egy részének átvétele alól.

Átvilágítás (*screening*): a jelölt ország alkalmasságának felmérése, miként vette át, és milyen időszakon belül képes maradéktalanul alkalmazni az EU teljes joganyagát. Ez a jelölt és a Bizottság képviselői között sok- és kétoldalú tárgyalások keretében valósul meg.

Bankunió: a bankunió a gazdasági és monetáris unió egyik kulcsfontosságú eleme, amelyet a 2008–2009-es globális pénzügyi válságra és az azt követő euróválságra válaszul hoztak létre az uniós döntéshozók. A bankunió célja a bankrendszer stabilitásának, biztonságának és megbízhatóságának garantálása az eurózónában és az Európai Unióban (EU-ban). A bankunió kiindulópontját az egységes szabálykönyv jelenti, amely a bankunió három további pillérével egészül ki. Az egységes szabálykönyv olyan jogszabályokból áll, amelyeket az EU-ban minden pénzügyi intézményre alkalmazni kell, biztosítva ezáltal az egyenlő versenyfeltételeket az EU egészében. A bankunió I. pillére az egységes felügyeleti mechanizmus, amely az EU nemzetek feletti bankfelügyeleti szerve. A II. pillér az egységes szánálási mechanizmus, amely az életképtelen pénzügyi intézmények hatékony és eredményes rendezését szolgáló rendszer. A bankunió III. pillérét pedig az európai betétbiztosítási rendszer képezi, amely jelenleg még a kialakítás fázisában tart.

Bel- és igazságügyi együttműködés (*Justice and Home Affairs – JHA*): a Maastrichti Szerződés által európai uniós szintre emelt együttműködési terület létrehozása fontos lépés volt a politikai unió felé. Létrejöttét a határvédelem, a tagállamok belső biztonsága, a szervezett bűnözés és a terrorizmus elleni közös fellépés, valamint az egységes belső piac kialakításának igénye indokolta. Az Amszterdami Szerződés hatálybalépéséig az Európai Unió III. pillére.

Belső Biztonságra Vonatkozó Operatív Együttműködéssel Foglalkozó Állandó Bizottság (COSI): segíti a hatáskörrel rendelkező tagállami hatóságok intézkedéseinek, operatív munkájának összehangolását, koordinálását az EUMSZ 240. cikk sérelme nélkül.

Big Bang bővítés: azt jelentette, hogy a tíz tagjelölt ország (nyolc kelet-közép-európai és a két mediterrán) egy grandiózus bővítési hullám keretében egyszerre csatlakozik az Európai Unióhoz.

Bővítés: az EGK/EK/EU taglétszámának időszakonkénti új tagokkal történő növelését jelenti. Kezdetben a hatok közösségeként működő EGK volt, ma már a huszonhetek Európai Uniója.

Bővítési Stratégia: az Európai Bizottság bővítésre vonatkozó általános irányelvei. Az első dokumentum 2000. november 8-án került nyilvánosságra, majd 2006. december 14–15-én megújította azt. 2018. február 6-án fogadták el a „Hiteles bővítési perspektíva a Nyugat-Balkánra vonatkozóan és fokozott uniós szerepvállalás a Nyugat-Balkánnal” elnevezésű stratégiája, amelyet 2020. február 5-én módosítottak.

Brit visszatérítés: 1984-ben megszületett megállapodás, amely alapján az Egyesült Királyság jogosulttá vált arra, hogy a „normál” szabályok szerint számított nettó befizetéseit azok körülbelül 2/3-ával csökkentse; a pontos számítást egy összetett és időnként (az integráció fejlődését, például a bővítéseket követő módon) változó képlet alapján végezték el.

Business to Business (B2B): a vállalkozások egymás közötti jogviszonyai európai versenyjogi összefüggésben.

Business to Customer (B2C): a vállalkozások és fogyasztók közötti jogviszonyok európai versenyjogi összefüggésben.

Cassis de Dijon-formula: az Európai Unió Bíróságának azon döntése, amely szerint a közösségi (uniós) jog szempontjából amennyiben egy terméket jogszerűen állítanak elő és forgalmaznak egy tagállamban, úgy ezt a terméket az akkori közös piac egész területén szabadon forgalmazhatónak kell tekinteni (úgynevezett kölcsönös elismerés elve).

COH: kohéziós országok (EU-13 plusz Görögország és Portugália).

Comenius-program: iskolai mobilitás program, amely 2007–2013 között az egész életen át tartó tanulás program, azóta pedig az Erasmus+ részeként segíti középiskolások nemzetközi kapcsolatainak szélesítését.

COMETT: az Európai Unió 1987-től 1994-ig tartó oktatáspolitikai programja, amelynek célja volt, hogy az európai felsőoktatási és ipari szereplők között kapcsolatot, majd együttműködést teremtsen.

COSME: az EU vállalkozások és kkv-k versenyképességét segítő programja, amely 2014–2020-ig működött 2,3 milliárd eurós költségvetéssel. A következő területeken segítette a kkv-kat: 1. a finanszírozáshoz jutás megkönnyítése; 2. a nemzetköziesedés és a piacra jutás támogatása; 3. a versenyképesség számára kedvező környezet létrehozása; 4. a vállalkozói kultúra támogatása. A COSME az európai kisvállalkozói intézkedéscsomag (*Small Business Act*) egyik gyakorlati megvalósulása. Az Európai Bizottság azon politikai akaratát tükrözi, hogy elismerje a kkv-knak az EU gazdaságában betöltött központi szerepét, hiszen náluk jön létre az új munkahelyek 85 százaléka.

Crowdsourcing: adott probléma fölvetése a virtuális közösségi tér platformjainak egyikén, s innovatív ötletek gyűjtése, kiválasztása és esetleges megvalósítása.

Csatlakozási tárgyalás: a tényleges egyeztetés kormányközi szinten zajlik. Az EU delegációjának tagjai: az EU soros elnöke vagy megbízottja, a tagállamok képviselői: miniszterek vagy nagykövetek, a Bizottság képviselői. A jelölt állam delegációjának elnöke a miniszterelnök, helyettese általában a külügyminiszter, tagjai kormányzati tisztviselők. A kormányközi jelleg arra utal, hogy egy-egy téma lezárásához valamennyi tagállam egyetértése szükséges.

Dassonville-formula: az Európai Unió Bíróságának azon döntése, amely szerint a közösségi (uniós) joggal összeegyeztethetlen a tagállamok által alkotott, kereskedelemre vonatkozó bármely szabály, amely alkalmas arra, hogy közvetlenül vagy közvetve, ténylegesen vagy eshetőlegesen akadályozza a Közösségen belüli kereskedelmet.

Delors-csomagok: a közös politikák és hozzájuk kapcsolódóan a közös költségvetés számos elemét megújító intézkedéscsomagok az 1988–1992-es időszakra (Delors I. csomag), illetve az 1993–1999-es időszakra (Delors II. csomag) vonatkozóan. A Delors I. csomag eredménye volt az első középtávú pénzügyi perspektíva (többéves pénzügyi keretterv) létrehozása (5 évre); rendszerbe foglalta és megerősítette a regionális politikai támogatásokat, támogatta az egységes belső piac létrehozását, valamint megerősítette a többéves kutatási és fejlesztési keretprogramot. A Delors II. csomag az előzményekre építve megújította a többéves pénzügyi keretterv intézményét (immár 7 évre vonatkozóan), valamint megerősítette a szociális és a kohéziós politikát, kiemelt figyelemmel az euróbevezetéshez kapcsolódó kritériumok teljesítésének követelménye és a legkevésbé fejlett tagországok felzárkózása közötti összhang megeremtésére.

Delors-jelentés: a gazdasági és monetáris unió (GMU) létrehozásának legfontosabb dokumentuma, amelyben a Jacques Delors (korábbi európai bizottsági elnök) által vezetett csoport (A Gazdasági és Monetáris Uniót Vizsgáló Bizottság vagy Delors-bizottság) közreadta a GMU megvalósításának három szakaszban felvázolt részletes tervezetét.

Déli/mediterrán/második bővítési kör: az első szakaszban Görögország lép be az EGK-ba 1981. január 1-jétől, a második szakaszban Portugália és Spanyolország 1986. január 1-jétől.

Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetsége (*Association of Southeast Asian Nations – ASEAN*): délkelet-ázsiai gazdasági, politikai, védelmi, katonai, kulturális, oktatási integráció. Távlati céljuk az egységes piacot követően a gazdasági unió megvalósítása. Jelenlegi tagjai: Brunei, Fülöp-szigetek, Indonézia, Kambodzsza, Laosz, Malajzia, Mianmar, Szingapúr, Thaiföld, Vietnám.

DG ECHO: az Európai Polgári Védelem és Humanitárius Segítségnyújtási Műveletek Főigazgatósága.

DG NEAR: az Európai Bizottság Szomszédsági és Bővítési Tárgyalások Főigazgatósága, amely közreműködik a bővítéspolitikában, elsősorban az országvélemények elkészítésében és a felkészültség monitoringozásában.

DG TAXUD: az Európai Bizottság Adóügyi és Vámuniós Főigazgatósága, amely kidolgozza és végrehajtja a Bizottság politikáját ezeken a területeken.

DG TRADE: az Európai Bizottság Kereskedelmi Főigazgatósága, amely felel az EU határain túli országokkal folytatott kereskedelemmel kapcsolatos uniós politikáért.

Differenciálás elve: a keleti bővítésben a differenciálás elve azt jelentette, hogy a tagjelölt államok teljesítményét fokozatosan nyomon követik, és a bizottsági avis alapján a legfelkészültebbek kerülnek be a bővítés első körébe.

Digital4Development: az EU fejlesztéspolitikai konszenzusát kiegészítő munkadokumentum, amely az EU intézményei számára azt fogalmazza meg, hogy a digitalizációt hogyan kell a fejlesztéspolitikai, illetve a fejlesztési segélyezés terén érteni, illetve milyen szerepet kell a globális dél digitalizációjában az EU-nak vállalnia.

Digitális átállás: a digitális technológiák fejlődése megváltoztatja a termékek és kapcsolódó szolgáltatások tervezésének, teremtésének, kereskedelmi forgalomba hozatalának és előállításának módját, valamennyi ágazatban átalakítja a termékeket, folyamatokat és üzleti modelleket, végső soron új ipari mintákat teremt.

Digitális egységes piac (*Digital Single Market – DSM*): napjainkra a DSM az EU iparpolitikájának egyik meghatározó, átfogó keretévé vált. A digitális átállást előmozdító kezdeményezéseket fogja össze, megfelelő körülményeket teremtve a digitális hálózatok és szolgáltatások működéséhez, és biztosítva a fogyasztók és vállalatok könnyebb hozzáférését a digitális termékekhez és szolgáltatásokhoz.

Digitális kulturális örökség: korábban digitális formátumban készült források (digitális műalkotások, animációk stb.), vagy megőrzés céljából digitalizált tartalmak (szövegek, képek, filmek, hangfelvételek stb.) összessége.

Dinamikus vámunió-elmélet: a vámuniók gazdasági növekedésre gyakorolt hosszú távú pozitív hatásait írja le, amelyek a megnövekedett piacméretből következnek számos közbülső csatornán (például méretgazdaságosság, növekvő verseny stb.) keresztül.

DiscoverEU: 2018-ban indult európai uniós ifjúsági program, amely 18 évesek számára áll rendelkezésre. A program az európai identitás erősítéséhez kíván hozzájárulni azzal, hogy a 18 éves európai uniós állampolgárok között európai utazásra szóló ingyen vasúti jegyeket sorsol ki.

Döntéshozatal: döntéshozatalnak azt a folyamatot nevezzük, amely során a kormányzás tevékenysége megvalósul. A döntéshozatal nem feltétlenül végződik jogalkotással, de minden jogalkotás egyben döntéshozatal is. Vagyis a döntéshozatal és a jogalkotás halmaz-rész-halmaz viszonyban áll egymással.

Dunai Kulturális Klaszter: tevékeny magyar részvétellel létrehozott innovatív kezdeményezés, amely a Duna Stratégia keretében a Duna menti országok (tágan értelmezett) kulturális szervezeteinek szorosabb együttműködését, egy dunai kulturális márka kialakítását célozza.

Egyetértési eljárás: az EU rendkívüli jogalkotási eljárása, ahol fő szabály szerint az EU Tanácsa – kivételes esetekben az EP – jogalkotóként dönt a jogszabályról, de az csak akkor kerülhet elfogadásra, ha a Parlament – kivételes esetekben a Tanács – ahhoz hozzájárul.

Egyesülési Szerződés (*Merger Treaty*): az Európai Szén- és Acélközösség (ESZAK) hat alapító tagállama (Belgium, Német Szövetségi Köztársaság, Franciaország, Olaszország, Luxemburg és Hollandia) 1965-ben egyesülési szerződést írt alá, amelynek értelmében Európai Közösségek (EK) néven összevonták az ESZAK, az Európai Gazdasági Közösség (EGK) és az Európai Atomenergia-közösség (Euratom) korábban párhuzamosan működő intézményeit. A közösség egészen a Maastrichti Szerződés megszületéséig ezt a nevet használta.

Egyesült Nemzetek Szövetségének Turisztikai Világszervezete (*UN World Tourism Organization – UNWTO*): a turizmus vezető szervezete nemzetközi szinten. Az általános turizmuspolitikai ügyek legmagasabb szintű fóruma és egyben a turisztikai tudásbázis legfontosabb gyakorlati forrása. A Turisztikai Világszervezet meghatározó szerepet játszik a felelős, fenntartható és világméretben elérhető turizmus fejlesztésének támogatásában, különös figyelmet szentelve a fejlődő országok érdekeinek. A szervezet elődje 1946-ban IUTO (*Union of Official Tourist Propaganda Organizations*) néven kezdte meg működését. 1970. szeptember 27-től WTO (*World Tourism Organisation*) néven működött. Ez a nap azóta is a Turizmus Világnapja. 2005 óta a szervezet hivatalos elnevezése UNWTO, utalva arra, hogy a Turisztikai Világszervezet az ENSZ egyik szervezete.

Egyéb bevételek: az EU működéséből adódó bevételek (például bérleti díjak, bírságok). A közös költségvetés bevételei között ezek mellett ide szokás sorolni az előző év költségvetéséből áthozott többletet (amennyiben volt ilyen).

Egységes európai égbolt: az EU által 1999-ben indított kezdeményezés a légi forgalmi és légi navigációs szolgáltatások hatásfokának javítása érdekében, az európai légtér fokozottabb integrációja révén.

Egységes Európai Okmány (*Single European Act – SEA, EEO*): a Római Szerződés első átfogó módosítása, amely az egységes piac programjának megvalósításához kapcsolódott. 1986. február 28-án írták alá, hatálybalépésének időpontja 1987. július 1.

Együttműködési és ellenőrzési mechanizmus (*co-operation and verification mechanism – CVM*): Románia és Bulgária 2007. január 1-jei EU-csatlakozásának kísérő intézkedése, amelynek célja, hogy ösztönözze, együttműködési és ellenőrzési keretet nyújtson a két ország számára az igazságszolgáltatási és közigazgatási reform, a pénzmosás, a korrupció és a szervezett bűnözés elleni harc terén még fellelhető hiányosságok felszámolására.

EIB Űrfinanszírozási Laboratórium (*EIB Space Finance Lab*): az Európai Bizottság és az Európai Beruházási Bank együttműködése révén létrejött szervezet, amely küldetése szerint összeköti az űrszektor vállalatait a potenciális finanszírozókkal.

Első bővítési kör: az Egyesült Királyság, Írország és Dánia 1973. január 1-jei csatlakozása az európai integrációhoz.

Energiaátmenet (*energy transition*): az energiaátmenet a globális energiaszektor átalakulása foszszilis alapú termelésről a szén-dioxid-kibocsátás nélküli termelésre a 21. század második felére. Középpontjában az éghajlatváltozás elleni küzdelem áll, amelyhez csökkenteni kell az energiaszektorból származó szén-dioxid-kibocsátást.

Energia Charta Egyezmény (*Energy Charter Treaty*): az Európai Energia Charta folytatásaként 1994-ben a nemzetközi egyezményt multilaterális alapokra helyezték (1998-tól hatályos), hogy egyensúlyt teremtsenek az energiaexportőr (volt szovjet tagországok) és energiaimportőr országok között, és erősítsék az energiabiztonságot nyitottabb és versenyképesebb energiapiacokkal, miközben külön hangsúlyt helyeztek a fenntartható fejlődésre és az energiaforrások feletti szuverenitásra. A jogilag is kötelező érvényű szerződés négy főbb területre terjedt ki, így a külföldi befektetések védelmére, az energiakereskedelem támogatására, a részt vevő államok közti viták rendezésére, illetve az energiahatékonyság növelésére és az energiatermelés és -fogyasztás káros környezeti hatásainak csökkentésére. A szerződésnek jelenleg 53 aláírója van, köztük az Európai Unió és az Euratom. 2019-ben a Bizottság megkapta a felhatalmazást a Tanácstól, hogy tárgyalásokat kezdjen a szerződés korszerűsítéséről, hogy figyelembe lehessen venni a fenntartható fejlődési és klímapolitikai célokat, valamint hogy megfeleljen a beruházásvédelem modern normáinak.

Energiaközösség Szerződés: aláírásával 2005-ben az EU jelentős lépést tett a regionális energiapiac létrehozására (2006-tól hatályos), mikor megteremtette a jogi és gazdasági feltételeket az EU és Délkelet-Európa villamosenergia- és földgázpiacainak integrálására. A célok közt szerepelt a beruházások növelése az energetikai infrastruktúrákban, az egységes szabályozási környezet kialakítása a kereskedelem elősegítéséhez, a környezet védelme energiahatékonysági intézkedéseken és a megújuló energiák alkalmazásán keresztül, valamint a verseny támogatása a piac méretének növekedéséből adódóan.

Engedékenységi politika: a versenyre legveszélyesebb (*hard core*) kartellek résztvevői mentesülhetnek a hátrányos jogkövetkezmények alól, vagy mérsékelt szankcióra számíthatnak, ha maradéktalanul feltárják az általuk másokkal megvalósított versenykorlátozó magatartás részleteit, valamint a rendelkezésükre álló bizonyítékokat is a versenyhatóság rendelkezésére bocsátják.

ERA-NET: a hosszú távú együttműködések kapcsán mozgósította az állami-üzleti szektor közti partnerségi megállapodásokat.

Erasmus: az Európai Unió egyik legnépszerűbb programja. 1987-ben indult felsőoktatási diák-mobilitási programként, amely lehetőséget adott a fiatalok számára, hogy meghatározott ideig egy másik európai uniós ország egyetemén végezzenek tanulmányokat.

Erasmus+: az Európai Unió 2014–2020 között futó oktatási, képzési, ifjúsági és sportprogramja. Hét korábbi EU-s támogatási konstrukciót fog össze egy komplex programba, köztük a Fiatalok Lendületben Programot.

„Essen-projektek”: a Tanács 1994. december 9–10-én Essenben tartott ülésén jóváhagyott 14 kiemelt fontosságú projekt a transzeurópai közlekedési hálózat megvalósítása érdekében.

EU külügyi és biztonságpolitikai főképviselője: az Európai Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselő betölti a Külügyek Tanácsának elnöki tisztségét. Ő egyben az EB egyik alelnöke és a Külügyek Tanácsának elnöke, irányítja és kidolgozza az EU közös kül- és biztonságpolitikáját, illetve annak szerves részeként a közös biztonság- és védelempolitikát is. Vezeti az Európai Védelmi Ügynökséget.

EU Látogató Program (*European Union Visitors Program – EUVP*): az Európai Bizottság és a Tanács 1974-ben létrehozott kezdeményezése az Unión kívüli országok úgynevezett multiplikátorainak/véleményvezéreiből megszólítására, hogy első kézből szerezzenek információt, tapasztalatokat az európai fejleményekről.

- EU Polgári Védelmi Komitológiai Szakbizottság (*EU Civil Protection Committee – EU CPC*): speciális szabályokkal rendelkező tanácskozást jelent a Bizottság és valamennyi tagállami illetékes szerv képviselőjének részvételével.
- EUNIC: EU-tagállamok kulturális intézeteinek hálózata.
- Europa Cinemas mozihálózat: az EU audiovizuális programja által támogatott mozihálózat, amely az európai filmek bemutatására specializálódott.
- Europeana: a magánszektor bevonásával és európai uniós támogatással fejlesztett elektronikus könyvtár, amelyben könyvek, zenei alkotások, festmények, fényképek, filmek, levéltári, könyvtári és múzeumi anyagok találhatók.
- Euró Plusz Paktum: az uniós tagállamok által kormányközi úton, 2011-ben kötött megállapodás, amelyben a részt vevő uniós tagállamok a strukturális reformok végrehajtása mellett köteleződtek el, hogy a versenyképességet, foglalkoztatást, pénzügyi stabilitást és a fiskális fenntarthatóságot segítsék elő.
- Európa 2020 stratégia: az Európai Unió 2010 és 2020 közötti időszakra meghirdetett fejlesztési stratégiája, amely azonosítja azon uniós eszközöket, amelyek biztosíthatják a gazdasági növekedést. Az Európa 2020 stratégia három, egymást kölcsönösen megerősítő prioritást tart szem előtt: az intelligens növekedést (tudáson és innováción alapuló gazdaság kialakítása), a fenntartható növekedést (erőforrás-hatékonyabb, környezetbarátabb és versenyképesebb gazdaság), valamint az inkluzív növekedést (magas foglalkoztatás, valamint szociális és területi kohézió jellemezte gazdaság kialakításának ösztönzése).
- Európa Kulturális Fővárosa: 1985-ben elindított kezdeményezés az európai kultúra gazdagságának és sokszínűségének bemutatására, amely a kijelölt város helyi kulturális szempontjait európai dimenzióba helyezi.
- Európa-megállapodás: az 1990-es évek elején a kelet-európai államokkal kötött aszimmetrikus társulási megállapodások, amelyek az ipari termékek szabadkereskedelmének megteremtését úgy valósították meg, hogy az Unió vállalta, hogy gyorsabban bontja le a kereskedelmi korlátokat, mint a társult országok. Az Európa-megállapodásokban nagyon csekély mértékben szerepelt a többi tényező (tőke, szolgáltatás, munka) szabad áramlásának fokozatos megvalósítása, s nem tartalmazta a csatlakozás konkrét ígértét, valamint pénzügyi transzfereket sem.
- Európai Atomenergia-közösség (*European Atomic Energy Community – Euratom*): 1957. március 25-én az ESZAK tagállamai (Belgium, Német Szövetségi Köztársaság, Franciaország, Olaszország, Luxemburg és Hollandia) aláírták a Második Római Szerződést, és megalapították az Európai Atomenergia-közösséget (Euratom). Az Euratom jogilag különáll az Európai Uniótól, de a tagságuk megegyezik (2014-ben Svájc társult államként csatlakozott az Euratomhoz), illetve az irányítását uniós intézmények látják el.
- Európai Beruházási Bank (*European Investment Bank – EIB, EBB*): az Európai Beruházási Bank az uniós országok közös tulajdona. Célja, hogy javítsa Európa foglalkoztatási és növekedési potenciálját; támogassa az éghajlatváltozás megfékezésére irányuló erőfeszítéseket; elősegítse az uniós szakpolitikai törekvések érvényre juttatását az EU határain kívül. Az Európai Beruházási Bank kölcsönt vesz fel a tőkepiacokon, a felvett pénzből pedig kedvező feltételekkel hitelt folyósít az EU céljainak elérését szolgáló projektek megvalósításához. A hiteleknek hozzávetőleg 90 százalékát az Európai Unión belül használják fel. Az EBB által folyósított összegek nem az uniós költségvetésből származnak.

Európai Energia Charta (*European Energy Charter*): 1991-ben Hágában írták alá, hogy a hidegháború végével az Európai Közösségek politikai alapokat teremtsenek a gazdasági együttműködésnek a volt szocialista országokkal. A cél az energiaellátás biztonsága és a fenntartható gazdasági fejlődés biztosítása volt.

Európai Film Éjszakája: 2018-ban indított kezdeményezés, amikor az Unió számos városában ingyenes vetítéseket tartanak a Kreatív Európa MEDIA programjának támogatásával készült filmekből.

Európai gazdasági kormányzás: az európai gazdasági kormányzás az intézmények és eljárások azon rendszere, amelyet az Európai Unió gazdasági célkitűzései, nevezetesen az EU és polgárai gazdasági és társadalmi fejlődésének támogatása céljából folytatott gazdaságpolitikai koordináció elérése érdekében hoztak létre.

Európai Gazdasági Térség (Európai Gazdasági Térség – *European Economic Area – EEA, EGT*): az EU-tagállamok, Izland, Liechtenstein és Norvégia egységes piaca, amely további integrációs területeket is lefed.

Európai Geostacionárius Navigációs Lefedési Szolgáltatás (*European Geostationary Navigation Overlay Service – EGNOS*): a Galileo teljesítményének javításában segít, amely tulajdonképpen „életbiztonsági” navigációs szolgáltatásokat nyújt a légi, a vízi és a szárazföldi felhasználók tömegei számára Európa majdnem minden részén.

Európai Halászati Ellenőrző Hivatal (*European Fisheries Control Agency – EFCA*): az Európai Unió egyik ügynöksége. Az ügynökség küldetése a Közös Halászati Politika által előírt ellenőrzésre, vizsgálatra és felügyeletre vonatkozóan a legmagasabb szintű, egységes standardok alkalmazásának ösztönzése.

Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz (*Connecting Europe Facility – CEF*): az EU pénzügyi támogatási kerete, amelynek célja a transzeurópai hálózatok közös érdekű projektjeinek előkészítése és megvalósítása a közlekedési, a távközlési és az energetikai ágazatban.

Európai Igazságügyi Hálózat: a nemzeti igazságügyi hatóságokat összefogó független hálózat. Célja a tagállamok közötti igazságügyi együttműködés egyszerűbbé és erőteljesebbé tétele.

Európai Igazságügyi Portál: a polgári és büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés központi információs, koordinációs és kooperációs portálja.

Európai Igazságügyi Térség: az Európai Igazságügyi Térségben a tagállamok jog- és közigazgatási rendszereinek különbözősége, ellentmondásai és bonyolultsága nem akadályozhatja vagy hátráltathatja az egyéneket és a vállalkozásokat jogaik gyakorlásában.

Európai innovációs eredménytábla (*European Innovation Scoreboard – EIS*): az Európai Bizottság által évente kiadott EIS vagy korábbi elnevezésén az Innovation Union Scoreboard számtalan társadalmi, gazdasági és környezeti paraméter figyelembevételével rangsorolja a tagállamokat, és innovációs indexet rendel minden ország innovációs teljesítményéhez. Az index értéke csoportokba sorolt dimenziókból és az azokat alkotó indikátorokból áll össze, amely számítás évről évre változik (az országcsoportok: innovációs vezetők, erős innovátorok, mérsékelt, illetve gyenge innovátorok).

Európai Innovációs és Technológiai Intézet (*European Institute of Innovation & Technology – EIT*): az EIT megerősíti Európa innovációs és versenyképességét a nemzetközi porondon, és ezzel hozzájárul a munkahelyek számának növekedéséhez és az életszínvonal emelkedéséhez. Az EIT együttműködésre sarkallja a vállalkozásokat, a felsőoktatási intézményeket és a kutatóintézeteket, ami révén elősegíti, hogy vállalkozás- és innovációbarát környezet jöjjön létre Európában.

Európai Innovációs Partnerségek (*European Innovation Partnerships – EIPs*): a partnerségek célja az európai kutatási és innovációs rendszerben rejlő hiányosságok és szűk keresztmetszetek felszámolása (például alacsony beruházási arány, idejétmúlt szabályozás, a szabványok hiánya és a piacok széttagozottsága) a köz- és magánszféra közti együttműködések szorosabbra fűzésén keresztül. A partnerségeket minden esetben egy, az érintett szakpolitikai területért vagy területekért felelős európai biztos vagy biztosok által elnökölt, és a tagállamok képviselőit (minisztereit), európai parlamenti képviselőket, iparágvezetőket, kutatókat és más kulcsszereplőket tömörítő irányítócsoporthoz tartoznak.

Európai irányelv (*directive*): olyan közösségi jogi aktus, amely az elérendő célok tekintetében kötelezi ugyan az érintett tagállamokat, ugyanakkor a cél megvalósításának konkrét formáját, a megfelelő eljárások és eszközök megválasztását, valamint a saját jogrendszerbe való beillesztését átengedi a tagállamoknak. Az irányelvek – a rendeletekhez képest – általában kevésbé részletesek, elsősorban az elvárt szabályozás általános elveit tartalmazzák.

Európai Kockázati Tőke (*European Venture Capital Funds – EuVECA*): célja a kis- és középvállalkozások növekedésének és innovációjának erősítése az EU-ban. E cél elérése érdekében egységes követelményeket vezet be az európai kockázati tőke-alap (EuVECA) név alatt működő kollektív befektetési vállalkozásokra, illetve azok kezelőire. Az egységesítés kiterjed a befektetési portfólióra, a befektetési módszerekre és a finanszírozható célok meghatározására is.

Európai koordinátor: a transzeurópai közlekedési hálózat fejlesztésére vonatkozó uniós iránymutatások alapján a kiemelt jelentőségű projektek összehangolt megvalósításának elősegítése érdekében kinevezett személy.

Európai közlemény (*communication*): olyan közösségi aktus, amely nem kötelező erejű ajánlásokat tartalmaz a tagországok és az érintett szakterület egyéb szereplői számára.

Európai Központi Bank (*European Central Bank – ECB, EKB*): szupranacionális uniós intézmény, amely az euróövezet közös valutájának, az eurónak a központi bankja. Az EKB feladata az euró kezelése, az eurózóna monetáris politikájának kialakítása és végrehajtása, továbbá legfontosabb célja az árstabilitás fenntartása.

Európai Kutatási Infrastruktúráért Felelős Konzorcium (*European Research Infrastructure Consortium – ERIC*): az ERIC az Európai Bizottság határozatával létrehozott jogi személy, amely az európai érdekeltségű kutatási infrastruktúrák létrehozását és működtetését célozza uniós országok és társult ország között. Foglalkozik a szűk keresztmetszetekkel, például a szétaprózottsággal és a regionalizálással a kutatási infrastruktúra ezen osztályának létrehozására, finanszírozására és működtetésére vonatkozó szabályok terén.

Európai Kutatási Térség (*European Research Area – ERA*): az ERA-t a Lisszaboni Stratégia keretében 2000-ben hozták létre azzal a céllal, hogy kezelje az EU kutatási és innovációs rendszerének széttagozottságát. Akkoriban ez annyit jelentett, hogy egymás mellé rendelték a tagállami kutatási és innovációs rendszereket és az uniós szintű finanszírozási programot. 2020 szeptemberében az Európai Bizottság közleményt fogadott el az új ERA rendszeréről. Európa tudományos kiválóságára és innovációs vezető szerepére építve az új Európai Kutatási Térség célja az EU, a tagállamok és a magánszektor közötti együttműködés javítása; a kutatási és innovációs beruházások ösztönzése; valamint a kutatói mobilitás, a szakértelem és a tudás szabad áramlásának elősegítése.

Európai Külügyi Szolgálat (*European External Action Service – EEAS, EKSz*): az Európai Külügyi Szolgálat az EU diplomáciai testülete, a Lisszaboni Szerződés hatálybalépését (2009) követően állították fel. A külügyi szolgálat 2010 júliusában jött létre az Európai Unió Tanácsának határozatával (2010/427/EU), tényleges működését 2011-ben kezdte meg. Az Európai Unió diplomáciai testülete egy központi igazgatási szervből és az Unió küldöttségeiből, azaz diplomáciai képviseléseiből áll.

Európai Mezőgazdasági Garanciaalap (EMGA): elsősorban a mezőgazdasági termelőknek szánt jövedelemtámogatásra és olyan piaci intézkedésekre ad pénzt, mint az intervenciós felvásárlás, a magántárolási támogatás vagy a rendkívüli piaci zavarokat enyhítő intézkedések. Ebből az alpból finanszírozzák a Közös Agrárpolitikával kapcsolatos tájékoztatási intézkedéseket is.

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA): az Európai Unió vidékfejlesztési politikáját hivatott támogatni. Ebből a célból vidékfejlesztési programokat támogat Európa-szerte a tagállamok különböző régióiban. A programok kidolgozása az Európai Bizottság és a tagállamok közötti együttműködés eredményeként valósul meg.

Európai migrációs politika: az Európai Unió közös menekültügyi, bevándorlási, vízum- és határ-igazgatási politikája, amely az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) V. címén (*A szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség*) alapul.

Európai Multidiszciplináris Platform a Bűnügyi Fenyegtettség Ellen (*European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats – EMPACT*): a súlyos és a szervezett bűnözés elleni küzdelem állandó eszköze. Az EMPACT keretében az uniós tagállamok, ügynökségek és más partnerek szorosan együttműködnek a legfontosabb bűnügyi fenyegetések kezelése céljából, és ennek érdekében a bűnözői hálózatoknak, ezek struktúráinak és üzleti modelljeinek felszámolására irányuló közös operatív fellépéseket hajtanak végre.

Európai munkajog: a munkajogi szabályozás elsősorban a tagállamok kompetenciája. Mivel azonban az Európai Unió alapelve az áruk, szolgáltatások, személyek szabad mozgásának biztosítása, az Európai Unió a munkajog egyes vonatkozásait elsősorban irányelvek segítségével szabályozza.

Európai Oktatási Térség: 2025-ig megvalósítandó komplex oktatáspolitikai uniós program, amelynek alapvető célja, hogy mindenki számára könnyen elérhetővé tegye az oktatást, általánossá tegye a tanulmányi mobilitást Európában, illetve több idegen nyelv ismeretét az európai polgárok körében.

Európai Örökség cím: az európai történelemben fontos szerepet játszott műemlékek, természeti vagy városi helyszínek, kultúrtájak, emlékhelyek, kulturális javak és tárgyak, valamint egy adott helyhez kötődő szellemi örökség (beleértve a kortárs szellemi örökséget) elismerése.

Európai polgári kezdeményezés: a 2009-ben hatályba lépett Lisszaboni Szerződés vezette be az európai polgári kezdeményezés intézményét, amely lehetővé teszi, hogy az uniós tagállamoknak legalább az egynegyedét képviselő 1 millió polgár kérje az Európai Bizottságot, hogy a hatáskörébe eső területeken jogszabályra irányuló javaslatot tegyen.

Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA): 1975. január 1-jén létrehozott pénzügyi alap, a közösségi szinten működő regionális politika születésének mérföldköve.

Európai rendelet (*regulation*): olyan közösségi jogi aktus, amely közvetlenül kötelezi az érintett tagállamokat, és valamennyiükre nézve egyidejűleg lép hatályba.

Európai Sporthét: 2015-től minden szeptemberben megrendezett eseménysorozat, amely az egészséges életmód és a közösségi sport fontosságára hívja fel a figyelmet. Az Erasmus+ részeként megvalósuló programban ma már számos nem európai uniós ország is részt vesz.

Európai stabilitási mechanizmus (*European Stability Mechanism – ESM*): a pénzügyi nehézségekkel küzdő vagy azok által fenyegetett euróövezeti országoknak nyújt segítséget. A 2012 végén létrehozott, luxembourgi székhelyű intézmény, az ESM nemzetközi közjog hatálya alá tartozó kormányközi szervezet. Részvényesei az euróövezeti országok. Az ESM adósságinstrumentumokat bocsát ki az euróövezeti országoknak nyújtott hitelek vagy más jellegű pénzügyi támogatások finanszírozására.

Európai Stratégiai Beruházási Alap (ESBA): az Európai Unió versenyképességét és hosszú távú gazdasági növekedését ösztönözni hivatott európai beruházási terv alappillére. Az alap célja, hogy a közforrások – többek között az uniós költségvetés – felhasználásához nyújtott segítség révén magánberuházásokat mozgósítson az Unióban folytatott projektek széles köréhez egyebek mellett az olyan területeken, mint az infrastruktúra, a kutatás és innováció, az oktatás, az egészségügy, valamint az információs és kommunikációs technológia. Az alap különálló, átlátható eszköz, amelyet az Európai Beruházási Bank (EBB) külön számlán kezel. Az alapot az Európai Stratégiai Beruházási Alapról, az Európai Beruházási Tanácsadó Platformról és a Beruházási Projektek Európai Portáljáról szóló rendelet hozta létre 2015 júliusában.

Európai Strukturális és Beruházási Alapok (ESB-alapok): kiterjed az ESZA, az ERFA, a KA, az EMVA és az ETHA által támogatott valamennyi programra.

Európai Szabadkereskedelmi Társulás (*European Free Trade Association – EFTA*): 1961-ben létrejött szabadkereskedelmi övezet, változó tagsággal. Jelenleg Izland, Liechtenstein, Norvégia és Svájc a tagja.

Európai Szakképzésfejlesztési Központ (*European Centre for the Development of Vocational Training – Cedefop*): a közösségi oktatási és képzési politika intézményesülésének egyik jeleként 1975-ben hozták létre az intézményt, amelynek feladata, hogy információáramoltatással és a jó gyakorlatok megosztásával segítse a tagállamokat a minőségi szakképzési rendszerek kialakítására irányuló erőfeszítéseikben. Görögországban, Szalonikiben van a központja.

Európai szakképzési együttműködés (PETRA): a program 1988-ban indult, és eredetileg a Tanács döntése értelmében 1992-ig tartott volna, azonban 1994. december 31-éig meghosszabbították. Elsődleges célja a szakképzési rendszerek fejlesztése és elsősorban a mobilitás elősegítése révén a fiatalok elhelyezkedési esélyeinek növelése a munkaerőpiacon. 1995-től a Leonardo da Vinci-program veszi át a küldetését.

Európai szemeszter: az európai szemeszter a költségvetési és gazdaságpolitikák uniós koordinálására szolgáló ciklus, amely az Európai Unió gazdaságirányítási keretrendszerének része. Az európai szemeszter során folytatott gazdaságpolitikai koordináció az alábbi három területre irányul: strukturális reformok (az Európa 2020 stratégiával összhangban elsősorban a növekedés és a foglalkoztatás előmozdítása), költségvetési politikák (az államháztartás fenntarthatóságának a Stabilitási és Növekedési Egyezményrel összhangban történő biztosítása) és a túlzott makrogazdasági egyensúlyhiányok megelőzése.

Európai Szociális Alap (ESZA): az 1957-es Római Szerződés hozta létre, a legfontosabb foglalkoztatást elősegítő, valamint a gazdasági és szociális kohéziót előmozdító pénzügyi eszköz.

Európai Szociális Térség: a fogalmat az 1980-as években Jacques Delors, az Európai Bizottság akkori elnöke kezdte használni, jelentése arra utal, hogy az Európai Közösség (később az Európai Unió) feladata nemcsak a gazdasági növekedés elősegítése, hanem a tagállamok szociális és jóléti működésének megőrzése és fejlesztése is.

Európai Szolidaritási Testület: 2016-ban indult, 2018-tól pedig önálló programként létező európai önkéntességi kezdeményezés, amelynek elsődleges célja a fiatalok nemzetközi önkéntességének támogatása.

Európai Tengerügyi és Halászati Alap (ETHA): az EU 2014–2020 közötti időszakra szóló tengerügyi és halászati politikájának végrehajtása céljából létrehozott alap.

Európai Unió Kulturális Öröksége díj (Europa Nostra-díj): az Europa Nostra civil szervezet segítségével évente kiadott legfeljebb 30 kitüntetés, amely Európa legkiemelkedőbb műemlék-helyreállítását díjazza, és a kulturális örökséggel kapcsolatos ismeretek bővítése érdekében tett erőfeszítéseket (kutatási és digitalizálási projektek, egyének vagy szervezetek elkötelezett tevékenysége, oktatás, képzés).

Európai Űrügynökség (*European Space Agency – ESA*): az ESA missziója, hogy úgy formálja Európa űripari tevékenységeit és a terület fejlődését, hogy az az európai polgárok és a világ javát szolgálja. Az ESA nemzetközi szervezet 22 tagállammal. Feladata a tagállamok pénzügyi és szellemi erőforrásainak koordinálása, olyan programok és tevékenységek megvalósítása érdekében, amelyek messze túlmutatnának bármely európai ország önálló képességein.

Európai vasúti forgalomirányítási rendszer (*European Rail Traffic Management System – ERTMS*): egyrészt megteremti a jelzőberendezések egész Európára érvényes egységes szabványát, másrészt folyamatosan ellenőrzi a vonatok sebességét, és szükség esetén lelassítja a szerelvényeket.

Európai Versenyhatóságok Hálózata (*European Competition Network – ECN*): a Bizottság és a tagállami versenyhatóságok közötti együttműködést lehetővé tevő hálózat.

Európai Veszélyhelyzet-kezelési Képesség (*European Emergency Response Capacity – EERC*): önkéntes eszköztár, a működéshez szükséges képességcélok, minőségi és interoperabilitási követelmények, továbbá a minősítési és nyilvántartásba vételi eljárás, beleértve a pénzügyi megállapodásokat.

Európai zöld megállapodás (*European Green Deal*): az Európai Bizottság olyan megállapodást javasolt, amely a 2050-re elérendő klímasemlegesség célját akképpen priorizálja, hogy az európai uniós gazdaság kizöldítési programja áthasson minden releváns szakpolitikát (horizontális megközelítés). A következő területek szakpolitikái különösen relevánsak: az éghajlatváltozás, a környezetvédelem, az energetika, a közlekedés, az ipar, a mezőgazdaság stb. A terv meghatározza a szükséges beruházásokat és a rendelkezésre álló pénzügyi eszközöket, és kifejti, hogyan lehet biztosítani azt, hogy az átmenet méltányos és inkluzív legyen.

Exaptáció: az a folyamat, amelynek során egy innovációt – az eredeti céljához képest – teljesen új célra alkalmaznak.

Éghajlatváltozás: egy fokozatos, hosszú időn át tartó, egyirányú eltolódás az éghajlat statisztikai jellemzőiben, amelynek a mértéke olyan, hogy a korábbi állapothoz való viszonylag gyors visszatérést nem teszi lehetővé.

Élelmiszezbiztonság: az alapvető élelmiszerek megfelelő mennyiségben, összetételben és elfogadható áron állnak folyamatosan rendelkezésre, az ország (terület, régió) valamennyi lakosa fizikai és gazdasági értelemben is rendszeresen hozzájut az alapvető élelmiszerek olyan mennyiségéhez és minőségéhez, amely az egészséges és lendületes élet folytatásához szükséges, illetve a külső ellátási forrásoktól csak csekély mértékben függnek.

Életképes mezőgazdasági termelés: meghatározása, feltételrendszere közösségi szinten nem megállapított, annak meghatározása az egyes tagországok feladatát képezi. Kezdetben a legelterjedtebb minősítési mutatóvá a standard fedezeti hozzájárulás vált, amelyet Magyarországon is alkalmaztak, majd azt a 2014–2020-as időszakban felváltotta a standard termelési érték. Ez az adott mezőgazdasági üzem kibocsátási szintjét adja meg, egyúttal minimumértéket kell elérni az életképességi követelmény teljesüléséhez.

Északi/EFTA/harmadik bővítési kör: Ausztria, Finnország és Svédország 1995. január 1-jei csatlakozása az európai integrációhoz.

Fehér könyv (*white paper*): az Európai Bizottság fehér könyvei egy bizonyos területre vonatkozó javaslatokat tartalmaznak, és céljuk, hogy vitát indítsanak az érdekelték körében, hogy végül politikai konszenzus szülessen. Gyakran a folyamat elindítására létrehozott zöld könyvön alapulnak.

Fejlesztéspolitikai konszenzus: az EU intézményeinek (Tanács, Bizottság, Parlament) és tagállamainak egyetértésén alapuló fejlesztéspolitika, amely az EU nemzetközi fejlesztési együttműködésre vonatkozó politikáját, céljait és elveit részletezi. Első verziója 2006-tól volt hatályos, az aktuális pedig 2017-től.

Fejlesztési támogatás (*development assistance*): mindazon államok közötti forrástranszferek, amelyek fejlesztési vagy szegénységcsökkentési célokat szolgálnak az arra jogosult országban. A kifejezés a donorok (például EU) szemszögéből jelzi a segélyek funkcióját.

Fejlesztési segélyre jogosult országok: az ODA-ra való jogosultság megállapítása az egy főre jutó nemzeti jövedelemben (GNI) kifejezett fejlettség alapján történik. A listát az OECD DAC háromévente felülvizsgálja, a mindenkor aktuális csoportosítás elérhető az OECD honlapján keresztül.

Felelős turista: az a tudatos turista (utazó), aki az utazással kapcsolatos döntéseit tudatosan hozza meg, azaz felméri minden egyes döntésének a következményeit és az ezzel járó felelősséget. Magatartását, viselkedését áthatja a környezet iránti felelősségtudat, tetteinek lényege, hogy pozitív hatást gyakoroljon a környezetre, beleértve a meglátogatott desztináció gazdaságát, természeti és kulturális környezetét és a helyi közösségek életét.

Fenntartható fejlődés: olyan fejlődési folyamat, illetve szervezési elv, amely kielégíti a jelen szükségleteit anélkül, hogy csökkentené a jövő generációk képességét, hogy kielégítsék a saját szükségleteiket.

Fenntartható növekedés: az Európa 2020 stratégiában meghatározott célkitűzések értelmében az erőforrás-hatékony és környezetbarát módon megvalósuló gazdasági növekedés.

Fenntartható turizmus: a fenntartható turizmusfejlesztés egyrészt kielégíti a jelenlegi turisták és a fogadó területek szükségleteit, másrészt védelmezi és növeli a jövő lehetőségeit. Az elképzelések szerint lehetővé teszi az erőforrások olyan módon történő menedzselését, hogy miközben az emberiség kielégítheti a gazdasági, társadalmi és esztétikai igényeit, ugyanakkor megőrizheti az alapvető ökológiai folyamatokat, a biológiai változatosságot, és az életet fenntartó rendszereket, valamint a különböző népek és csoportok kulturális integritását is. Az a turizmus fenntartható, amely teljes mértékben figyelembe veszi a jelenlegi és jövőbeli gazdasági, társadalmi és környezeti hatásokat, valamint a turisták, az iparág, a környezet és a befogadó közösségek igényeit.

Fiskális Paktum: a 2012-ben az uniós tagállamok (kivéve Csehországot és az Egyesült Királyságot) aláírták a gazdasági és monetáris unió stabilitásáról, koordinációjáról és kormányzásáról szóló kormányközi szerződést, amelynek része a Fiskális (vagy költségvetési) Paktum. A Fiskális Paktum rendelkezik arról, hogy a kiegyensúlyozott költségvetésre vonatkozó szabályt a strukturális hiány GDP-arányos 0,5 százaléka jelenti; ha az államadósság alacsonyabb, mint a GDP 6 százaléka, akkor a strukturális hiány GDP-arányos 1,0 százaléka. Továbbá bevezeti az adósságfék szabályt, amely alapján a GDP-arányos államadósság 60 százalék feletti részét legalább annak egyhuszadával kell csökkenteni hároméves távlatban a részt vevő tagállamoknak. Ezen költségvetési szabályokat pedig minden részt vevő tagállamnak nemzeti jogszabályba kell foglalnia (lehetőség szerint alkotmányos szinten). A Fiskális Paktum a 19 eurózóna tagállamra, valamint Bulgáriára, Dániára és Romániára vonatkozik.

Flottakapacitás: adott uniós ország számára meghatározott flotta kapacitásának felső határa kilowattban (kW) és bruttó tonnatartalomban (GT). Új halászhajók csak akkor léphetnek be a flottába, ha ugyanaz a flottakapacitás (kW-ban és BT-ben) kivonásra kerül a flottából. Ezen „belépési és kilépési” rendszer révén az európai flotta kapacitása már nem növekedhet.

Funkcionalitás: az áru azon képessége, hogy a céljának megfelelő funkciókat betöltse.

Galileo: egy civil ellenőrzés alatt álló navigációs rendszer, amely a felhasználóknak kínál megbízható alternatívát a korábbi globális szatellit alapú navigációs rendszerekhez képest (például az Amerikai Egyesült Államok hadseregének irányításában lévő globális helymeghatározó rendszer [GPS], vagy az orosz GLONASS-rendszer), többek között pontosabb és megbízhatóbb helyzetmeghatározási és időzítési információkat nyújt az autonóm és összekapcsolt autók, vasutak, a repülés és más ágazatok számára.

Gazdasági unió: az integrációs fokozatok azon változata, amikor megtörténik az egyes érintett országok nemzeti gazdaságpolitikájának harmonizációja és összehangolása is, amelynek része az egységes valuta és a monetáris unió megvalósítása is.

Gazdasági és monetáris unió (*Economic and Monetary Union – EMU, GMU*): az Európai Unió tagállamainak monetáris együttműködése, amely nemzetállami monetáris politikák közösségi szintre delegálásával és az egységes valuta (euró) bevezetésével jött létre 1999-ben. Jelenleg 19 tagja van a GMU-nak, ugyanakkor Dániát és Svédországot leszámítva minden tagállamnak csatlakoznia kell az eurózónához.

Globális dél: a fejlesztési segélyekre jogosult országok jelölésére az idők során többféle kifejezést alkalmaztak, jelenleg jellemzően globális délként utalnak rájuk. 1989–1990 előtt a harmadik világ kifejezést használták, amely nem kizárólag annak másik kettőtől markánsan megkülönböztethető érdekeire (el nem kötelezettségére) vonatkozott. A fogalmat az 1950-es években először használó szerző értelmében az első két világba nem tartozók helyzete a francia forradalmat (1789) kirobantó „harmadik rend” relatív helyzetére, állapotára, sajátos minőségére emlékeztet. A fejlődő világ (*developing world, developing countries*) szintén széles körben használt, de kevésbé semleges, mint a globális dél kifejezés.

Globális Stratégia: 2016 júniusában Federica Mogherini, az EU külügyi és biztonságpolitikai főképviselője az Európai Tanács ülésén bemutatta a felügyelete alatt készített, összesen hatvanoldalas új globális kül- és biztonságpolitikai stratégiát, a *Közös jövőkép, közös fellépés: erősebb Európa. Az EU globális kül- és biztonságpolitikai stratégiája* címmel (*Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy*). A globális stratégiában megfogalmazott legfontosabb célként egy erősebb Európa megvalósítását határozták meg. A négy fejezetből álló dokumentum felsorolta 1. az érdekeket, 2. a külső tevékenységeket meghatározó elveket; 3. a külső tevékenységek főbb prioritásait, 4. és a jövőkép alapján megfogalmazott intézkedések főbb elemeit.

GNI-forrás: a Delors I. csomag egyik fontos újításaként jött létre 1988-ban (akkor még GNP-forrás néven); a tagországok minden évben bruttó nemzeti jövedelmük (akkor még: bruttó nemzeti termékük) meghatározott százalékát fizetik be a közös költségvetésbe. Adott évben minden országra ugyanaz a kulcs vonatkozik, különböző években azonban – attól függően, hogy e forrásra milyen mértékben van szükség a kiadások fedezéséhez – a kulcsok különbözőek lehetnek. Amennyiben a többi forrás fedezi a költségvetés tervezett kiadásait, a GNI-forrás lehívása akár el is maradhat, a bevezetése óta eltelt bő három évtized során azonban a gyakorlatban jelentősen nőtt a súlya, jelenleg a közös költségvetés saját forrásainak közel háromnegyedét adja.

Grundtvig-program: az egész életen át tartó tanulás program részeként 2007 és 2013 között működött uniós felnőttoktatási és -képzési program.

Hagyományos saját források: vámok, agrártermékekre kivetett vámok, cukor- és izoglükóz-illeték. Azért „hagyományosak”, mert ezek voltak a közös költségvetés elsőként (még 1970-ben) bevezetett saját forrásai. Beszedésük költségeinek fedezése címén a tagállamok jelenleg 20 százalékot tarthatnak meg e forrásokból. A közös költségvetés saját forrásainak jelenleg valamivel több mint 10 százalékát adják.

Halászati erőfelfejtés: egy adott típusú halászeszköz mennyisége, amelyet a halászerületeken egy adott időegység alatt használnak. Például a napi vonóháló órák száma, a horgok száma naponta, vagy a parti kerítőháló vontatásainak száma egy nap alatt.

Halászati Tudományos, Műszaki és Gazdasági Bizottság (*Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries – STECF*): az Európai Bizottság 1993-ban hozta létre azzal a céllal, hogy magasan képzett tudományos szakemberek, különösen a tenger- és halászatbiológia területén segítsék a jogszabályalkotó, döntés-előkészítő munkában.

Hard law: azokat a közpolitikai beavatkozásokat nevezzük kemény jogi megoldásoknak, amelyek az uniós jogszabályok – mindenekelőtt a másodlagos jogalkotási aktusok (rendelet, irányelv, határozat, ajánlás, vélemény) – formájában születnek meg, az EU klasszikus intézményrendszeri működésén keresztül.

Hatos csomag: a hat jogi aktusra (öt rendeletre és egy irányelvre) épülő hatos csomag megszigorította a Stabilitási és Növekedési Egyezmény szabályait és azok alkalmazását, valamint megtörtént a gazdasági és költségvetési szakpolitikák koordinációjának egységes folyamatba – az európai szemeszterbe – történő integrálása 2011-ben. A költségvetés fenntarthatósága kapcsán bevezette a tagállamok költségvetési pozíciójának értékelésekor használt kiadási referenciaértéket, lehetővé tette a túlzottdeficit-eljárás megindítását, ha az adósság aránya meghaladja a GDP 60 százalékát, vagy ha nem csökken megfelelő ütemben, az euróövezet országaiban fokozatosan alkalmazható pénzügyi szankciókat irányzott elő, amelyek elérhetik az adott ország GDP-jének 0,5 százalékát, amit automatikusan alkalmaznak, hacsak a Tanács nem szavaz ellenük minősített többséggel, és új minimumszabályokat nevesített a nemzeti költségvetési keretek kapcsán. Emellett alkalmazhatóvá vált a makrogazdasági egyensúlytalanságok kezelésére szolgáló eljárás (makrogazdasági egyensúlyhiányok folyamatos nyomon követése és megelőzése), továbbá létrehozta a túlzott egyensúlyhiányra vonatkozó eljárást, a makrogazdasági egyensúlytalanságok kezelésére szolgáló eljárás korrekciós ágát, vagyis a makrogazdasági egyensúlyhiányok korrekciójának elmulasztása szankcionálását.

III. pillér: az EU III. pillérét a Maastrichti Szerződés hozta létre, és 1997-ig a bel- és igazságügyi együttműködést értették alatta. Amszterdam után a III. pillér jelentősen karcsúsodott, már csak a büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködés tartozott ide. A Lisszaboni Szerződéssel a III. pillér teljesen beolvadt az I. pillérbe.

Haszonélvező vagy haszonhúzó: egy vállalat vagy más jogi személy végső haszonélvezője, akinek a személye elrejtethető egy társaság mögött. Átláthatóság hiányában nem világos, hogy ki szerez profitot, és ki befolyásolja a vállalat döntéseit, ez pedig visszaélésre ad lehetőséget.

Helsinki hatok: 2000. február 15-én az Európai Tanács Helsinkiben tartott csúcsertekezletén arról dönt, hogy Máltával, Bulgáriával, Lettországgal, Litvániával, Romániával és Szlovákiával megkezdődhetnek a csatlakozási tárgyalások.

Héaalapú forrás: 1979 óta járul hozzá a közös költségvetéshez, az egyes tagországokban beszedett hozzáadottérték-adók harmonizált (a tagországok adórendszerei közötti különbségekből adódó eltérések korrigálásával számolt) alapja után fizetik be. Jelenleg a közös költségvetés saját forrásainak kicsit több, mint 10 százalékát adják.

Horizont 2020: az EU kutatás-fejlesztési és innovációs politikáját 2014–2020 között meghatározó program, amely minden addiginál nagyobb, közel 79 milliárd eurós költségvetéssel gazdálkodott. A program a kontinens globális versenyképességének növelését célzó Európa 2020 stratégia „Innovatív Unió” elnevezésű kiemelt kezdeményezésének egyik alappillére. Három kezdeményezést (Kutatási Technológiafejlesztési és Demonstrációs Keretprogram – FP; Versenyképességi és Innovációs Keretprogram – CIP; Európai Innovációs és Technológiai Intézet – EIT) foglalt magában, és a korábbi keretprogramoknál egyszerűbb adminisztrációt, valamint új, innovációorientált szemléletet vezetett be.

Hozzáférhetőségi alapelv (*principle of availability*): az EU egész területén, amennyiben a bűnüldöző szervek bármely tagjának az egyik tagállamban feladatainak végrehajtásához információra van szüksége, megkaphatja azt a másik tagállamból. A másik tagállam azon bűnüldöző szerve, amelynek a szóban forgó információ a birtokában van, a megkeresésben rögzített célra rendelkezésre fogja azt bocsátani, figyelembe véve az adott államban folyó vizsgálatok követelményeit.

Hub (hub repülőtér, regionális hub): jelentős légi közlekedési csatlakozási pont, gyűjtő-elosztó szerepű repülőtér.

Humanitárius támogatás: olyan segély, illetve segítségnyújtás, amelynek kizárólagos célja az emberi szenvedés csökkentése, életmentés, az emberi méltóság védelme és fenntartása a vészhelyzetek, katasztrófák idején, illetve azokat követően. Formálisan az ODA (hivatalos fejlesztési támogatás) része, *emergency assistance* néven. Az EU humanitárius segélyezését az ECHO koordinálja.

Ifjúsági Garancia Program: az ifjúsági garancia a tagországok kötelezettségvállalása, miszerint gondoskodnak arról, hogy minden 25 éven aluli fiatal állásajánlatot kapjon, színvonalas továbbképzésben, tanulószerveződéses gyakorlati képzésben vagy gyakornoki képzésben részesülhessen munkahelye elvesztését vagy a formális tanulás befejezését követő négy hónapon belül. A 2013. áprilisi tanácsi ajánlásban az EU országai kötelezettséget vállaltak az ifjúsági garancia megvalósítására. 2020-ban a korhatárt 29 évre emelték.

Inkluzív növekedés: az Európa 2020 stratégiában meghatározott célkitűzések értelmében magas foglalkoztatottsággal és a gazdasági, társadalmi és területi kohézió erősödésével együtt megvalósuló gazdasági növekedés.

Innováció: új vagy jelentősen javított termék vagy szolgáltatás (vagy eljárások és mindezek kombinációja) gazdasági realizálhatóságát és széles körű felhasználhatóságát jelenti, de az innováció megjelenhet az eljárások, az új marketingmódszerek vagy új szervezési-szervezeti konfigurációk bevezetésének szintjén is az üzleti gyakorlatban, a munkahelyi szervezetekben vagy a külső kapcsolatokban.

Innovatív Unió: az EU2020 stratégia hét zászlóshajó kezdeményezése közül az egyik, amely a korábbiakban kifejtett modern kutatás-fejlesztési és innovációs felfogásra épített, nevezetesen nem csupán a laboratóriumokban megszülető jó ötletek új termékké vagy szolgáltatássá alakítására fókuszált, hanem integrált kutatási megközelítést alkalmazva magába foglalta az ígéretes kezdeményezések ösztönzését, a kreatív és elkötelezett uniós állampolgárok (beleértve kutatók) készségeinek és termékeinek/szolgáltatásainak fejlesztését, valamint a jobb oktatási alap biztosítását a valódi innovációbarát környezet megvalósítása érdekében.

InnovFin: az EU FP7 keretében kifejlesztett uniós finanszírozási program innovátorok számára, amely több testreszabott termékből tevődik össze – a kkv-knak kölcsönt adó közvetítőknak nyújtott garanciáktól a vállalatoknak adott közvetlen kölcsönökig, ami a legkisebb és legnagyobb kutatás-fejlesztési és innovációs projektek támogatásához egyaránt hozzájárul az EU-ban, valamint a Horizont 2020-hoz csatlakozott országokban.

Integrációs klauzula: a Maastrichti Szerződés rendelkezése, hogy a Közösség köteles figyelembe venni a kulturális szempontokat egyéb tevékenységei során (Lisszaboni Szerződés 167. cikk 4. bekezdés).

Integrációs szabadságjogok (integrációs alapszabadságok): az áruk, szolgáltatások, munkaerő, valamint a tőke szabad áramlását jelentik a közös piacon.

Intelligens közlekedési rendszerek (*Intelligent Transportation Systems – ITS*): a közúti közlekedésben az infrastruktúrát, a járműveket és a felhasználókat is magukba foglaló rendszerek, amelyekben fejlett infokommunikációs technológiákat alkalmaznak a forgalomirányításra és a mobilitás kezelésére, valamint e rendszerek kapcsolódására más közlekedési módokhoz. Tágabb értelemben az infokommunikációs technológiák alkalmazása a közlekedésben.

Intelligens növekedés: az Európa 2020 stratégiában meghatározott célkitűzések értelmében a kutatás-fejlesztés és az oktatás erősítésén keresztül a tudásra és innovációra épülő gazdasági növekedés.

Interkulturális párbeszéd: (kulturák közötti párbeszéd) nyitott és a másikat tiszteletben tartó interakció különböző kulturális háttérrel vagy világszemlélettel rendelkező egyének, csoportok és szervezetek között.

Intermodalitás: közlekedési módok összekapcsolása egy utazási vagy szállítási láncban.

Interoperabilitás (átjárhatóság, kölcsönös átjárhatóság): egy közlekedési módon belüli infrastruktúra szabályozási, műszaki és üzemeltetési feltételeket magában foglaló azon képessége, amely lehetővé teszi a forgalom biztonságos és zavartalan, az adott infrastruktúra vagy közlekedési mód vonatkozásában előírt teljesítményszintnek megfelelő áramlását.

Interoperabilitás: az áru azon képessége, hogy együtt tudjon működni olyan hardverrel vagy szoftverrel, amely eltér attól, amellyel az azonos típusú árukat általában együtt használják.

Intervenciós ár: kínálat szabályozó eszközként hozták létre. Ha a belső piaci árak a rögzített intervenciós ár alá esnek, az Európai Bizottság felvásárolja a terméket az intervenciós felvásárlási áron, hogy a túlertermelés ne csökkentse tovább az árakat. Ez az ár alacsonyabb az EU-s termékek célként kitűzött áránál.

Ipar 4.0 technológiák: a következő technológiák együttes vagy részleges használatát takarja:

1. IKT alkalmazása az információk digitalizálására és a különböző rendszerek (termelői és fogyasztói/felhasználói oldalon) integrálására a vállalatokon belül és között; 2. szenzorok széles körű alkalmazása a virtuális (*cyber*) és fizikai rendszerek hatékonyabb ellenőrzésére és felügyeletére; 3. robotika, illetve additív gyártás (3D nyomtatás) alkalmazása;

4. digitalizált, internetalapú folyamatos kommunikáció és interakció nemcsak emberek, vagy emberek és gépek között, de gép-gép viszonylatban egyaránt; 5. mesterséges intelligencia (AI); 6. szimuláció és (virtuális) modellezés a termelési folyamatok és a design során; 7. felhőalapú szolgáltatások használata; 8. kiterjesztett valóság (*augmented reality*); 9. valamint adatbányászat, adattudósok alkalmazása a Big Data kiaknázására.

IUU-halászat: jogellenes, be nem jelentett és szabályozatlan halászat.

Íratlan kimentési okok: az EUMSZ-ben fel nem sorolt tagállami kimentési okok. Lásd a Cassis de Dijon-ítéletben megfogalmazottakat.

Jean Monnet-program: 1990-ben indult európai felsőoktatási program, amelynek célja, hogy támogassa az európai felsőoktatási intézményekben folyó, az európai integrációval kapcsolatos kutatásokat, illetve az Európai Unióról szóló ismeretek tanítását. 2001-től a programot megnyitották a világ összes egyeteme felé. 2014-től az Erasmus+ részeként folytatja működését.

Jogalkotás: a jogalkotás az a folyamat, amely során egy politikai rendszer valamilyen jogi aktust hoz létre. Megkülönböztetünk rendes és rendkívüli jogalkotási folyamatokat vagy eljárásokat.

Jogi elvek: gyakran „általános jogi elvek”, „alapelvek”; olyan íratlan alapvető értékei a (közösségi) uniós jognak, amelyeket az uniós bírói joggyakorlat vezet le az írott uniós jogból annak természetes, immanens részeként, és amely elvek kötelező hatállyal bírnak a tagállamokra is (például a jogszabályoknak világosaknak kell lenniük, jogbiztonság, az uniós jog közvetlen hatálya, illetve elsőbbsége, az emberi jogok védelme).

Jó kormányzás (*good governance*): a kormányzás azon módja, ahogyan egy társadalom megszervezi magát. Az idők folyamán a közgazdaság-tudomány, azon belül pedig különösen a fejlődéstan segített minket olyan felismerésekhez, amelyek fényében azt mondhatjuk, hogy a jó kormányzás a következő nyolc feltétel együttes teljesítésével írható le a legjobban: 1. részvételen alapuló (civil szféra részvételét lehetővé tevő, férfi-női részvétel egyaránt); 2. konszenzusorientált; 3. magas fokú átláthatóság (minden döntés a szabályoknak és előírásoknak megfelelően születik és kerül végrehajtásra, a vele kapcsolatos információkhoz a döntések érintettjei vagy az egész társadalom szabadon hozzáférhet; ennek feltétele, hogy biztosítva legyen a pontos és elegendő mennyiségű információ); 4. meghatározó az elszámoltathatóság (a transzparens működés és a hatékony jogrend meglétén alapuló elszámoltathatóság általános értelemben azt jelenti, hogy egy szervezet vagy intézmény felelősséggel tartozik azok iránt, akikre hatással lesznek a meghozott döntések és intézkedések); 5. van benne rugalmasság (az érdekek a gazdasági-társadalmi és környezeti kontextussal párhuzamosan is változnak, amelyekre észszerű időn belül kell a kormányzás intézményi és mozgósítható kapacitás [szakértelem, költségvetési mozgástér stb.] oldaláról reagálni); 6. hatékony és eredményes (a fenntartható fejlődés alapelveire építve, az erőforrások szűkéses és elégséges mértékben való felhasználása a társadalmi igények fenntartható kielégítésének folyamata során); 7. igazságos és integratív (a társadalom egészének, beleértve a legsérülékenyebb rétegek jólétének emelése, javítása); 8. a jogállamiság alapelveire épít (igazságos jogi keretek, hatékony kikényszerítői mechanizmussal, alapvető értékek, emberi jogok védelmezése, különösen a kisebbség tekintetében, független igazságszolgáltatás, korruptálthatatlan és pártatlan rendvédelem).

K+F: a kutatás-fejlesztés (K+F) az a rendszeresen végzett alkotómunka, amelynek célja az ismeretanyag bővítése, beleértve az emberről, a kultúráról és a társadalom egészéről alkotott ismereteink gyarapítását is, valamint ennek az egész ismeretanyagnak a felhasználását jelenti új alkalmazások kidolgozásához.

- Kabotázs (kabotázstevékenység, kabotázművelet): a nem belföldi illetőségű fuvarozó által a fogadó tagállamban ideiglenes alapon végzett fuvarozás.
- Kapacitások: katasztrófareagálási képességek, amelyek elérhetősége és gyors hozzáférése a jogszabályban meghatározottakkal összhangban társfinanszírozásban részesül.
- Kapcsolt vállalkozás: egy vállalatcsoport vállalkozásai akkor tekintendők kapcsoltnak, ha tulajdonosi struktúrájukra vagy tisztségviselőjükre tekintettel (vagy egyéb ok folytán) egymás döntéseit befolyásolni tudják.
- Keck-formula: az Európai Unió Bíróságának azon döntése, amely szerint a termékek értékesítési körülményeire vonatkozó, megkülönböztetés nélkül alkalmazandó korlátozó tagállami előírások nem tartoznak a Dassonville-formula alá, ha a vizsgált tagállami rendelkezések minden olyan érintett gazdasági szereplőre vonatkoznak, akik az adott állam területén tevékenykednek, és amennyiben mind jogilag, mind ténylegesen ugyanúgy érintik a nemzeti (adott tagállami) termékek és a más tagállamokból származó termékek forgalmazását.
- Kereskedelempolitika: általánosságban az importot korlátozó és/vagy az exportot támogató direkt és indirekt eszközök és szabályozások összessége, illetve ezek alkalmazása. Bizonyos esetekben előfordulhat az export korlátozása is. Tágabb értelemben idesorolható a beruházásösztönzési tevékenység is.
- Kereskedelemterelés (*trade diversion*): a statikus (*vineri*) vámunió-elmélet negatív hatása. Mivel a vámok fennmaradnak a külső partnerek relációjában, a vámuniós országok mindegyikénél olcsóbb külső szállító drágábbá válik, és versenyhátrányba kerül. Ennek következtében mind a tagállamok, mind pedig a harmadik országok negatív hatást szenvednek el. Előbbiek azért, mert a belső kereskedelem növekedése egy relatíve olcsóbb importot szorít ki, utóbbiak pedig azért, mert a meglévő vámfalak miatt kiszorulnak a kereskedelemből.
- Kereskedelemteremtés (*trade creation*): a statikus (*vineri*) vámunió-elmélet pozitív hatása, amely abból adódik, hogy a vámuniót alkotó országok között megszűnő kereskedelmi akadályok fokozzák az *intern* (belső) kereskedelem volumenét.
- Kettes csomag: a két rendeletről álló intézkedéscsomag 2013-ban jött létre, célja az euróövezeti gazdasági kormányzás további erősítése. Egyrészt bevezette a költségvetésiterv-javaslatok monitoringját és értékelését, valamint a túlzott deficit kiigazítására vonatkozó közös rendelkezést, másrészt megerősítette a pénzügyi stabilitásuk tekintetében súlyos nehézségekkel küzdő vagy súlyos nehézségek által fenyegetett euróövezeti tagállamok gazdasági és költségvetési felügyeletét.
- Kék doboz: lehetővé teszi, hogy a tagállamok csökkentési kötelezettség nélkül alkalmazzanak piactorzító támogatásokat, feltéve, hogy azokhoz valamilyen termeléskorlátozó intézkedés kapcsolódik.
- Kiberfizikai rendszer: az Ipar 4.0 technológiáinak széles körű alkalmazásával létrejövő önoptimalizáló hálózat, azaz a virtuális és a fizikai világ integrációja.
- Kifizetések: a valamely (adott vagy korábbi) költségvetési év(ek)ben kötött szerződésekben szereplő kötelezettségvállalások végrehajtásához kapcsolódó kiadásokra rendelkezésre álló előirányzatok, illetve azok tényleges teljesülése.
- Kiemelt fontosságú projekt: olyan közös érdekű projekt, amelynek célja – egyéb feltételek fennállása mellett – a szűk keresztmetszetek megszüntetése, illetve a transzeurópai hálózat fő útvonalainak kiegészítése a hiányzó szakaszokkal, különösen a határokon átnyúló és természetesen akadályokat áthidaló projektek, illetve azok a projektek, amelyeknek határokon átnyúló szakasza van.

Kiotói jegyzőkönyv (*Kyoto Protocol*): az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményének (*United Nations Framework Convention on Climate Change – UNFCCC*) kiegészítő jegyzőkönyve, amelyben az aláírók vállalták, hogy 2012-ig átlagosan 5,2 százalékkal csökkentik az üvegházhatású gázok kibocsátását az 1990-es bázisévhez képest, hogy ezzel tegyenek lépéseket a klímaváltozás megállítására. Az EU 8 százalékos kibocsátáscsökkentést vállalt.

Kisebbség: a nemzetközi szakirodalomban leginkább elfogadott meghatározás szerint „kisebbség az a csoport, amely számát tekintve kisebb, mint az állam lakosságának többi része, nincs domináns helyzetben, és amelynek tagjai olyan etnikai, vallási vagy nyelvi sajátosságokkal rendelkeznek, amelyek megkülönböztetik őket a lakosság többi részének sajátosságaitól, és összeköti őket a kultúrájuk, hagyományaik, vallásuk és nyelvük megőrzésére irányuló szolidaritás érzése” (Francesco Capotorti).

Kisebbségügyi intergroup: az Európai Parlamentben különböző nevek alatt (a 2019-es ciklusban Hagyományos kisebbségek, nemzeti közösségek és nyelvek munkacsoport) 1983 óta működő, nem hivatalos frakcióközi munkacsoport, amely az európai hagyományos, nemzeti, nyelvi kisebbségek jogainak védelmével és helyzetével foglalkozik. A frakcióközi munkacsoportok nem hivatalos szervei az Európai Parlamentnek.

Kisvállalkozói intézkedéscsomag (*Small Business Act – SBA*): az EU 2008-ban elfogadott, átfogó kkv-szakpolitikai kerete, amelyben tíz elvet fogalmaztak meg az üzleti környezet javítására, a vállalkozói kedv ösztönzésére, és az új piacokhoz való hozzáférés elősegítésére vonatkozóan. A csomag többek között meghirdette a „Gondolkodj először kicsiben!” elv alkalmazását.

Kizárólagos gazdasági övezet (*Exclusive economic zone – EEZ*): a kizárólagos gazdasági övezet a parti tengeren túli és azzal szomszédos terület, amelyre különös jogi szabályozás vonatkozik, amely a parti állam jogait és joghatóságát, valamint más államok jogait és szabadságait szabályozza. Jellemzően a partoktól 24–200 tengeri mérföldig húzódó tengeri terület. A terület kijelölésének célja a tengeri erőforrások védelme, illetve a parti állam számára történő biztosítása.

Kísérleti fejlesztés: a meglévő tudományos, technológiai, üzleti és egyéb vonatkozó ismeretek és szakértelem megszerzése, összesítése, alakítása és felhasználása új vagy szignifikánsan javított termékek, eljárások vagy szolgáltatások kidolgozása céljából.

Kohéziós politika: a következő alapok által támogatott programokat öleli fel: Európai Szociális Alap (ESZA), Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) és Kohéziós Alap (KA). Regionális politikának is nevezik.

Komparatív előny: termelékenység, hatékonysági előny, amely adódhat természeti adottságokból (éghajlat, talaj), földrajzi elhelyezkedésből (halászat, szállítás) vagy társadalmi tényezők-ből (munkaerő, szaktudás, hagyományok). Ha egy országnak egy termék előállításában komparatív előnye van egy másik országgal szemben, akkor a terméket ez az ország fogja előállítani, és egy részét saját gazdaságán belül felhasználni, más részét pedig exportálni. A másik országnak ugyanekkor komparatív hátránya van; nem lesz érdemes gyártania az adott terméket.

Kompatibilitás: az áru azon képessége, hogy együtt tudjon működni olyan hardverrel vagy szoftverrel, amellyel az azonos típusú árukat általában együtt használják, anélkül hogy ehhez az árut, a hardvert vagy a szoftvert át kellene alakítani.

Konzultációs eljárás: az EU rendkívüli jogalkotási eljárása, ahol az EU Tanácsa jogalkotóként konzultál az Európai Parlamenttel, amelynek véleménye nem kötelező számára.

- Kopernikusz: az Európai Unió Földmegfigyelési Űrprogramja, amely úgynevezett Föld-megfigyelési (*in situ*, azaz nem űrbéli) adatokat szolgáltat bolygónkról, ezáltal javítja esélyeinket többek közt a sikeres tengeri életmentésre, a természeti katasztrófákra adandó hatékony válaszlépések kimunkálására, az európai növénytermesztés eredményességének javítására.
- Koppenhágai kritériumok: 1993-ban, az Európai Tanács koppenhágai ülésén megfogalmazott kritériumok, amelyeket a csatlakozásra váró országoknak teljesíteniük kell a tagsághoz.
- Kormányközi konferencia (*Intergovernmental Conference – IGC*): olyan, az intézményrendszer támogatásával zajló, de kizárólag a tagállamok kompetenciájához tartozó tárgyalássorozat, amely megelőzi az alapító szerződések módosítását, valamint új tagállamok csatlakozását.
- Korrektív mechanizmusok: kialakulásuk 1984-ben, a brit visszatérítés bevezetésével kezdődött (ennek értelmében az Egyesült Királyság nettó befizetése minden évben az általános szabályok szerint számított összegnek csak körülbelül egyharmadát teszi ki; a pontos számítást egy összetett és időnként [az integráció fejlődését, például a bővítéseket követő módon] változó képlet alapján végzik el). A korrektív rendszer (más szabályokkal, jóval kisebb mértékű korrektívumokkal) más tagországokra is kiterjedt; a 2014–2020-as időszakban Németország, Hollandia, Svédország, Dánia és Ausztria is élveztek valamilyen (a héaforrásokra és/vagy a GNI-forrásra vonatkozó) korrektíót.
- Kölcsönös elismerés: a kölcsönös elismerés alapelve az igazságügyi együttműködés alapja. Az Európai Unióban, valamint a tagállamok igazságszolgáltatásában táplált kölcsönös bizalom nyilvánul meg abban, hogy az egyik tagállamban hozott bírósági határozatot a másik tagállamban külön eljárás nélkül elismerik.
- Költségvetési eljárás: az EU rendkívüli jogalkotási eljárása, ahol az EU Tanácsa és az Európai Parlament társjogalkotóként, a Bizottság tervezetét megtárgyalván elfogadja az uniós éves költségvetést. Az együttdöntéshez képest eltérést jelent, hogy az EUT dönt először, hiányzik a második olvasat, és a Tanács hallgatása esetén is elfogadottnak tekinthető a tervezet. Az éves költségvetést az EP hirdeti ki.
- Környezetvédelem: olyan céltudatos, szervezett, intézményesített emberi (társadalmi) tevékenység, amelynek célja az ember ipari, mezőgazdasági, bányászati tevékenységéből fakadó káros következmények kiküszöbölése és megelőzése az élővilág és az ember károsodás nélküli fennmaradásának érdekében.
- Kötelezettségvállalás (*commitment*): a donor (például EU-intézmények vagy -tagállamok) részéről írásban, a szükséges források rendelkezésre állása (elérhetősége) mellett vállalt kötelezettség, amelynek célja valamely segélyrecipiens állam vagy multilaterális szervezet számára konkrét támogatást nyújtani. Megkülönböztetjük a tényleges teljesítéstől (*disbursement*) és a felajánlástól (*pledge*) egyaránt.
- Kötelezettségvállalások: olyan előirányzatok, amelyek egy adott költségvetési év során felmerülő, több évig tartó tevékenységekre vonatkozó szerződésekben szereplő jogi kötelezettségvállalásokra vonatkoznak.
- Kötött segély (*tied aid*): a kööttség arra utal, hogy a donor meghatározza, mire költheti a recipiens a segélyt, illetve milyen beszállítóktól vásároljon. Az EU-ban és tagállamaiban az utóbbi évtizedekben már nem nagyon volt jellemző gyakorlat.
- Közép-európai szabadkereskedelmi megállapodás (*Central European Free Trade Agreement – CEFTA*): 1992-ben létrejött bilaterális szabadkereskedelmi megállapodások hálójára, változó tagsággal. A legfőbb politikai célja mindig az volt, hogy az aktuális tagok bizonyítsák, felkészültek az EU-tagságra. Jelenlegi tagjai: Albánia, Bosznia-Hercegovina, Észak-Macedónia, Koszovó, Moldova, Montenegró, Szerbia.

- Közjószág:** amelynek fogyasztásából más fogyasztók alapesetben nem zárhatók ki, de azok nem is zavarják a többi fogyasztót (például útépités, közhíd, tudományos ismeretek stb.).
- Közlekedés:** tömegszerű helyváltoztatás (utazás, szállítás), amely jellemzően az e célra létrehozott, általában hálózatokba szervezett infrastruktúra és műszaki berendezések igénybevételével valósul meg.
- Közlekedési ágazatok:** közúti közlekedés, vasúti közlekedés, légi közlekedés, vízi közlekedés, csővezetékes szállítás. Jelentősége és sajátosságai miatt hagyományosan a városi közlekedést is az ágazatok közé soroljuk.
- Közlekedési infrastruktúra:** a közlekedési áramlatok, vagyis a forgalom lebonyolítására szolgáló létesítmények – a pálya, a hozzá tartozó műtárgyak, kiegészítő létesítmények és műszaki berendezések – összefoglaló neve.
- Közlekedési infrastruktúra igényeinek felmérése** (*Transport Infrastructure Needs Assessment – TINA*): az EU közlekedési infrastruktúra-igények felmérését, a hálózat és a fejlesztési elképzelések értékelési módszerének kifejlesztését, a hálózathoz kapcsolódó információs rendszer kialakítását szolgáló programja tizenegy EU-n kívüli (potenciálisan csatlakozó) országban (1996–1999).
- Közlekedési miniszterek tanácsa:** a tagállamok közlekedésért felelős minisztereiből álló, a Közlekedési, Távközlési és Energiaügyi Tanács (TTE Tanács) keretében az illetékes biztos részvételével rendszeresen ülésező döntéshozó testület.
- Közlekedési munkamegosztás:** az utazások és a szállítási feladatok közlekedési módok közötti megoszlása, valamint a közlekedési módok között az utazások és szállítási feladatok hatékony felosztására vonatkozó közlekedéspolitikai törekvés.
- Közös európai menekültügyi rendszer (KEMR):** a tagállamok menekültügyi eljárásainak harmonizálása azzal a szándékkal, hogy a nemzetközi védelmet igénylő, harmadik országbeli állampolgárok mindegyike számára megfelelő jogállást kínáljon, és biztosítsa a visszaküldés tilalma elvének tiszteletben tartását.
- Közös érdekű projekt:** a tranzeurópai közlekedési hálózat céljait követő, prioritásai közül legalább egynek megfelelő, a hálózat valamely elemével kapcsolatban lévő, társadalmi-gazdasági költség-haszon elemzés alapján potenciálisan életképes projekt, amelynek végrehajtása kidolgozottsági fokától és a rendelkezésre álló pénzügyi forrásoktól függ, a tagállamok vagy az Unió anyagi kötelezettségvállalásának előzetes megítélése nélkül.
- Közös és belső (egységes) piac:** az integrációs fokozatok azon változata, amikor a részt vevő országok a vámunióhoz képest már biztosítják az áruk, a munkaerő, a szolgáltatások, valamint a tőke szabad mozgását/áramlását. A belső (egységes) piac keretei között a nem vámjellegű (egyéb) korlátozásokat is felszámolják.
- Közös Halászati Politika (KHP):** az európai halászati flották irányítására vonatkozó és a halállományok megóvását szolgáló szabályok összessége.
- Közös konszolidált társaságiadó-alap** (*Common Consolidated Corporate Tax Base – CCCTB*): célja egy modern, igazságos és versenyképes társasági adózási környezet kialakítása, amelytől a Bizottság a munkahelyek és befektetések bővülését, továbbá az adóelkerülések csökkenését várja. A CCCTB-t minden nagy nemzetközi cégcsoportnak kötelezően alkalmaznia kellene. A szabályozás az adóztatás egyszerűsítését eredményezné, hiszen az adóalap meghatározásának szabályait egységesítené, illetve konszolidálná azt csoportszinten, így akár az adminisztrációs költségek csökkenését is eredményezheti hosszabb távon.
- Közös nyomozócsoport:** a közös nyomozócsoport olyan csoport, amelyet két vagy több állam illetékes hatóságai hozhatnak létre kölcsönös megállapodás alapján meghatározott célra

és korlátozott, de közös megegyezéssel meghosszabbítható időtartamra abból a célból, hogy bűnügyi nyomozást folytasson a csoportot létrehozó egy vagy több államban. A csoporton belüli információcsere a jogsegélyt helyettesíti.

Közös veszélyhelyzeti kommunikációs és tájékoztatási rendszer (*Communication and Information System – CECIS*): veszélyhelyzet kezelésére szolgáló közös kommunikációs és tájékoztatási rendszer, a tagállamok hatáskörrel rendelkező hatásait és kapcsolattartó pontjait az Európai Veszélyhelyzet-kezelési Képességgel összekötő hálózati szint.

Közösségi charta a munkavállalók alapvető szociális jogairól: az Európai Közösség 1989-ben született dokumentuma, a szociális jogok közösségi katalógusa. Nem kötelező erejű dokumentum. Az Egyesült Királyság nem csatlakozott az elfogadó akkori 11 tagállamhoz. Nem tévesztendő össze az Európa Tanács 1961-ben elfogadott Európai Szociális Chartájával.

Közösségi vívmányok (*acquis communautaire*): az Európai Unió teljes joganyaga.

Közpolitikai ciklus: a közpolitika alkotás folyamatát körkörös folyamatként leíró elmélet, amely szerint a szakpolitika-alkotás során a probléma megfogalmazása, az alternatívák kidolgozása, azok értékelése, a döntés, a megvalósítás és az értékelés egymást követik, hogy aztán az értékeléssel visszatérjünk a probléma megfogalmazásához.

Központi bankok európai rendszere (*European System of Central Banks – ESCB, KBER*): az Európai Központi Bank és az Európai Unió minden tagállamának központi bankjával együttesen alkotott rendszer.

Köztes (*interm*) feltétel: a csatlakozási folyamat során az egyes fejezetek tárgyalásai között is külön feltételeket határozhatnak meg a horvát bővítéstől kezdődően.

Kultúra: egy társadalom vagy társadalmi csoport sajátos lelki, tárgyi, szellemi és érzelmi jegyeinek együttese, amely magába foglalja a művészeteket és az irodalmon kívül az életstílust, az együtt élés módjait, az értékrendszert, a hagyományokat és a hiedelmeket.

Kultúra Európai Házai: az Európai Parlament javaslatára 2019-ben létrejött újfajta együttműködés az EU-delegációk, EU-tagállamok nemzeti kulturális intézetei és a helyi kulturális szektor között az EU kulturális stratégiájának megvalósítása érdekében harmadik országokban.

Kulturális diplomáciai platform: a tagállamok kulturális intézeteiből és uniós intézményekből (EKSZ, Bizottság) álló konzorcium együttműködése más partnerekkel (kulturális területen tevékenykedő vállalatok, civilek) harmadik országokban, amelynek célja a kulturális politikával kapcsolatos tanácsadás, a hálózatépítés elősegítése, képzési programok kidolgozása kulturális intézmények vezetői számára (2016–2020).

Kulturális és kreatív ágazatok: olyan ágazatok, amelyek tevékenysége kulturális értékeken és/vagy művészi vagy másfajta kreatív kifejezőmódon alapul, ilyen többek között az építészet, az archívumok, a könyvtárak és múzeumok, a művészi alkotások, az audiovizuális ágazat (filmek, televíziós alkotások, videójátékok és multimédia), az anyagi és eszmei kulturális örökség, a dizájn, fesztiválok, zene, irodalom, az előadó-művészet, a kiadói tevékenység, a rádió és a képzőművészet.

Kulturális kapcsolatok platform: a kulturális diplomáciai platform tapasztalatai alapján 2020 áprilisában indított uniós projekt az EU nemzetközi kulturális kapcsolatainak támogatására, amelynek tevékenysége az európai és globális kulturális és kreatív szektorok közötti együttműködés uniós támogatásához nyújtott szakmai segítségtől a gyakorlati megvalósításban részt vevők képzséig, cserekapcsolatáig terjed.

Kulturális kivétel: a kulturális javaknak a szabadkereskedelem szabályai alóli mentessége, mivel azok kettős természetűek, és kulturális többletértékük miatt nem kezelhetők egyszerű közgazdaságtani értelemben vett jószágként.

Kulturális Örökség Napok: eredetileg az Európa Tanács kezdeményezése, amely mára közös programmá vált, amikor egy hétvégére többnyire a közönségtől elzárt, műemlék jellegű épületeket nyitnak meg a látogatók előtt.

Kulturális sokszínűség: olyan formák sokasága, amelyek révén a különböző csoportok és társadalmak kulturái kifejeződnek, és ezek a csoportokon és a társadalmakon belül és egymás között terjednek.

Kutatási keretprogram (*Framework Programme – FP*): az Európai Unió úgynevezett Kutatási Technológiafejlesztési és Demonstrációs Keretprogramokat indított az Európai Kutatási Térségben (*European Research Area – ERA*) folytatott kutatás támogatására és ösztönzésére. Az első program (FP1) még 1984-ben, az Európai Közösségek idején indult, a 2014-ben indult Horizont 2020 programot pedig most az Európai Horizont követi 2021–2027-ig.

Külföldi segély (*foreign aid*): a kifejezés egyaránt utalhat fejlesztési, humanitárius vagy katonai célú külföldi eredetű támogatásra, segélyre.

Külső (externális) kereskedelemteremtés: a vámunió a külső országok számára is előnyökkel járhat, hiszen bizonyos idő elteltével a tagországok jövedelmének emelkedése fokozhatja az importkeresletet a harmadik államok irányába is.

Kvóta: egy megszabott mennyiségű értékesítés, amelyet egy termelőnek vagy kereskedőnek adott időn belül teljesítenie kell. A kvóta vonatkozhat egy hónapra, negyedévre vagy évre. A kvóta túllépését alacsonyabb felvásárlási árral vagy büntető illetékkel szankcionálták. A termelési kvóta mellett létezik támogatási kvóta is, amely például állatlétszámhoz kötött támogatási keretet jelöl.

Legkevésbé fejlett országok (*Least Developed Countries – LDCs*): az ENSZ, illetve a Világbank csoportosítása szerint azon országok, amelyek éves egy főre jutó nemzeti jövedelme 1018 dollár alatt van (2021), alacsony az emberi fejlettség szintje, és gazdaságilag sebezhetőek. Jelenleg 44 ország tartozik ebbe a csoportba.

Legnagyobb fenntartható hozam (*Maximum Sustainable Yield – MSY*): az a lehalászható mennyiség, amelynél az állomány még képes a biológiai megújulásra.

Lekérhető audiovizuális médiaszolgáltatás (VOD): (nem lineáris) a felhasználó által az adott pillanatban választott, valamint a médiaszolgáltató által összeállított műsorkatalógus alapján egyénileg kért szolgáltatás.

Leonardo da Vinci-program: a PETRA-program utódjaként szakképzési mobilitási együttműködésként létezett 2013-ig. 2014-től az Erasmus+ keretein belül valósulnak meg a célkitűzései.

LIFE: a LIFE-program az EU 1992-ben létrehozott környezeti és éghajlat-politikai finanszírozási eszköze.

Lineáris médiaszolgáltatás: műsorszámok műsorrend szerinti egyidejű, vagy műszaki okokból csak „kvázi-egyidejű” hozzáférését kínáló műsorszolgáltatás, amelynek szerkezetét, időbeli összeállítását a műsorszolgáltató végzi.

Lisszaboni Stratégia: az Európai Unió 2000 márciusában, a portugál elnökség idején elindított fejlesztési dokumentuma, amelynek célja, hogy 2010-ig az Európai Unió a világ legversenyképesebb, és dinamikus, tudásalapú társadalma legyen, amely fenntartható gazdasági növekedést, több és jobb minőségű munkahelyet, valamint nagyobb társadalmi kohéziót képes biztosítani.

Lisszaboni Szerződés (korábbi nevén Reformszerződés): 2007. december 13-án, Lisszabonban aláírt, a korábbi szerződéseket módosító szerződés, amely 2009. december 1-jén lépett hatályba. A Lisszaboni Szerződés számos intézményi és jogi változást hozott, megszüntette a hárompilléres rendszert.

- Ljubljanai folyamat: az Európa Tanács és az Európai Unió által a délkelet-európai országokban (Albánia, Bosznia-Hercegovina, Bulgária, Horvátország, Montenegró, Románia, Szerbia, Macedónia és Koszovó) 2003-ban indított integrált rehabilitációs terv az építészeti és régészeti örökség felmérésére.
- Lux-díj: a legjobb filmnek járó európai közönségdíj, az Európai Parlament által létrehozott és először 2007-ben odaítélt elismerés, amelyet olyan filmek kapnak, amelyek fontos társadalmi problémákra hívják fel a figyelmet, és az európai értékekkel foglalkoznak.
- Luxemburgi hatók: 1997. december 13-án az Európai Tanács Luxemburgban tartott ülésén arról döntenek, hogy Ciprussal, Magyarországgal, Lengyelországgal, Csehországgal, Szlovéniával és Észtországgal megkezdődhetnek a csatlakozási tárgyalások.
- Maastrichti Szerződés: a korábbi szerződéseket egyszerre módosító dokumentum és egy új alapszerződés is. A szerződést 1992. február 7-én írták alá, és 1993. november 1-jén lépett hatályba. A Maastrichti Szerződés vezette be a pilléres modellt, és hozta létre az Európai Unió elnevezést.
- Magántárolási támogatás: kínálat szabályozó eszköz. Azzal a céllal hozták létre, hogy a termelők-nél és a feldolgozóknál keletkező relatív túlermelés ne csökkentse tovább a termékárakat. A magántárolási támogatás a termékértékesítés elhalasztásáért jár, amely a tárolási költségek és a kieső árbevétel ellentételezéséként szolgál. Leggyakrabban a feldolgozott tejtermékek, illetve húsok piacán alkalmazzák.
- MEDIA Gyártási Garanciaalap: 2010-ben indított pénzügyi alap, amely a kockázat megosztásával hitelezésre ösztönzi a bankokat, így a producerek filmjük elkészítésébe magánforrásokat is be tudnak vonni.
- MEDIA MUNDUS: 2011-ben létrehozott uniós program az európai filmipar és harmadik országbeli filmkészítők közötti együttműködés elősegítésére.
- Megerősített együttműködés: olyan döntéshozatali eljárás, amelynek keretében legalább kilenc uniós ország adott szabályozási területen továbbléphet az integrációban vagy együttműködésben anélkül, hogy a jogforrás elfogadására az összes tagállam köteles lenne. A polgári igazságügyi együttműködés körében a házasság felbontására alkalmazandó jogról szóló Róma III. rendelet, valamint a házassági és bejegyzett élettársi vagyoni jogi rendszerekről szóló rendeletek elfogadása történt ilyen jogalkotási mechanizmussal.
- Melina Mercouri-díj: az Európai Bizottság által valamennyi EKF-címet viselő város számára odaítélt díj, amelynek az aktuális kulturális programból történő folyósítása azonban feltételekhez kötött.
- Mercosur (*El Mercado Común del Sur*): Dél-amerikai Közös Piac, a jelentősebb dél-amerikai integráció Argentína, Brazília, Paraguay és Uruguay között. Venezuela tagságát 2016-ban felfüggesztették.
- Messinai konferencia: a német vámuniós javaslat és Jean Monnet Euratom-javaslatára megvitatására hívták össze. A külügyminiszterek szakértői bizottságot hoztak létre az egységes piacról és az Euratomról szóló javaslatokat megállapító jelentés kidolgozására.
- Médiaműveltség: a médiatartalmakhoz való hozzáférés és azok kritikus szemmel való értékelése.
- Méltányosság elve: a keleti bővítéskor alkalmazott módszer, amelynek értelmében „mindenki egyszerre csatlakozhat” az európai integrációhoz.
- Mélyreható és átfogó szabadkereskedelmi megállapodás (*Deep and Comprehensive Free Trade Agreement – DCFTA*): az EU keleti szomszédai számára kialakított széles körű megállapodásforma.

Minimum-/teljes harmonizáció: minimumharmonizáció esetén az irányelv minimumkövetelményeket határoz meg; az uniós országok jogosultak az irányelvben meghatározottaknál szigorúbb szabályok bevezetésére. Teljes harmonizáció esetén az uniós országok nem vezethetnek be az irányelvben előírtaknál szigorúbb szabályokat.

Minority SafePack (magyarul: Mentőcsomag a kisebbségek számára): 2013-ban indított európai polgári kezdeményezés, amelynek célja a nyelvi, oktatási, kulturális kérdésekben, a regionális politikában, a kisebbségek európai parlamenti jelenlétének kérdésében, a diszkriminációellenesség, a médiaszabályozás és a támogatáspolitikai területén a hagyományos nyelvi, nemzeti kisebbségek identitásának megőrzését támogató uniós jogszabályok elfogadása. A kezdeményezés több mint egymillió európai polgár támogatásával került az Európai Bizottság elé 2020-ban, amely azonban az összes jogalkotási javaslatot elutasította.

Missziók: az EU közös biztonság- és védelempolitikája a gyakorlatban főleg az EU polgári és katonai műveleteivel és misszióival azonosítható. A Lisszaboni Szerződés 42.1. cikke alapján az Unió katonai és polgári eszközöket alkalmazhat az Unión kívüli békefenntartó, konfliktusmegelőző és a nemzetközi biztonságot erősítő missziókban.

Mobilitás (közlekedési mobilitás): a tágra értelmezett, látens szükségleteket is magában foglaló helyváltoztatási igények és az utazások összessége, amelyet az emberi tevékenységek térben elkülönülő helyszínei, ezek különböző időpontokra vagy időszakokra korlátozódó elérhetősége, valamint ezek felkeresésének szükséglete vagy vágya határoz meg.

Mobilitás mint szolgáltatás (*Mobility as a Service – MaaS*): egyfelől rugalmas, személyre szabott és az igények közvetlen kielégítésére épülő, felhasználó-központú mobilitási szolgáltatás, másfelől mobilitási elosztási modell, amelyben a szolgáltatók egyetlen interfészen keresztül tudják kielégíteni a felhasználók utazási igényeit, és amelynek fő alkotóeleme az infokommunikációs technológia.

Modernizációs rendelet: a 2004. május 1-jén hatályba lépett, a Tanács 1/2003/EK rendelete (2002. december 16.) a szerződés 81. és 82. cikkében meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról.

Moduláció: költségvetési forrásokat csoportosítanak át a mezőgazdasági termelőknek juttatott közvetlen kifizetésektől (a KAP I. pillére) a vidékfejlesztési intézkedésekhez (a KAP II. pillére).

Monetáris unió: a gazdasági és pénzügyi integráció olyan foka, amelyben a részt vevő államok visszavonhatatlanul rögzítik az egymás valutái közötti árfolyamokat. A monetáris uniók létrehozása együtt jár a közös monetáris politika alkalmazásával, közös jegybank kialakításával és általában közös pénz bevezetésével.

Monterreyi konferencia (*Conference on Financing for Development*): az ENSZ által 2002-ben a mexikói Monterreyben rendezett nemzetközi fejlesztésfinanszírozási konferencia, amelyen a donorok, így az EU és tagállamai is, vállalták fejlesztési forrásaik emelését. A régi és új tagállamokra eltérő kötelezettségek vonatkoznak.

Motorizáció: a személygépkocsik száma ezer főre vetítve.

Multimodális közlekedés: multimodalitásnak nevezzük, ha különböző utazási vagy szállítási feladatokat a hatékonyság vagy más szempont alapján különböző módokon látnak el.

Nagy sebességű vasút: 200 km/h-nál magasabb sebességet elérni képes vonat (ideértve a vasúti rendszer kapcsolódó elemeit is).

Negatív strukturálpolitika: az 1970-es éveket jellemző iparpolitikai szemlélet, amely nem a versenyképesség javítását, a gazdasági szerkezetváltást támogatta, nem a műszaki megújulást segítette elő, hanem a hagyományos ágazatok veszteségeit finanszírozva konzerválta a kialakult rossz struktúrát.

Nemzeti kisebbség: politikai értelemben az olyan kisebbség tekinthető nemzeti kisebbségnek, amely hagyományosan szülőföldjén él, amely sok esetben nemzetközi konfliktusok vagy szerződések eredményeképpen került egy másik államhoz, és amelynek nemzettársai, általában annak az államnak a szomszédságában, amelyben a kisebbség él, saját, önálló államot alkotnak. A nemzeti kisebbségeket abban az államban, ahol élnek, sokszor vádolják emiatt elszakadási törekvésekkel, és jogköveteléseiik méltányos céljait a többségi nemzet politikusai gyakran megkérdőjelezzik. Általában az európai nemzetközi szervezetek és dokumentumok használják a „nemzeti kisebbség” fogalmát. Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének 1201/1993-as ajánlása szerint: „nemzeti kisebbség alatt az embereknek egy államon belüli olyan csoportja értendő, amelynek tagjai: a) ennek az államnak a területén laknak és annak állampolgárai, b) hosszan tartó, szilárd és tartós kapcsolatot tartanak fenn ezzel az állammal, c) sajátos etnikai, kulturális, vallási vagy nyelvi jellegzetességekkel rendelkeznek, d) kellően reprezentatívak, bár számszerűleg kisebbségben vannak az állam vagy az állam egy régiójának lakossága körében, e) arra törekednek, hogy közösen megőrizték azt, amiből közös identitásuk fakad, beleértve kultúrájukat, hagyományaikat, vallásukat vagy nyelvüket”.

Nemzetközi Energia Charta (*International Energy Charter*): 2015-ben írták alá, és az Energia Charta Egyezmény folytatásaként politikai alapokat teremtett a nemzetközi együttműködésnek az energetika területén. Jelenleg 90 aláíróval rendelkezik, amelyek közt megtalálható az Európai Unió és az Euratom is. Nem ír elő sem jogi, sem pénzügyi kötelezettségvállalást a tagok felé, ugyanakkor választ igyekszik adni a 21. század energiához köthető legfontosabb kihívásaira. Kitér az energiabiztonság, a gazdasági fejlődés és a környezetvédelem hármasságára, az energiakereskedelem szerepére a fenntartható fejlődésben, a hozzáférésre a modern energetikai szolgáltatásokhoz, az energiaszegénység elleni küzdelemre, az energiaforrások és az ellátási útvonalak diverzifikációjára, illetve az energiapiacok regionális integrációjára.

Nemzetközi Energiaügynökség (*International Energy Agency – IEA*): az iparosodott országok 1974 novemberében az olajválság hatására hozták létre, célja az energiabiztonság és az energia-politikai együttműködés megteremtése volt. Magyarország 1997. óta tagja a szervezetnek.

Nemzetközi Tengerkutató Tanács (*International Council for the Exploration of the Sea – ICES*): feladata elsősorban az Atlanti-óceán északi részén, a Balti-tengeren, valamint az Északi-tenger területén a tudományos kutatások előmozdítása, koordinálása. Meghatározó szerepe van az éves halászati kvóta elosztásában. Az Európai Bizottság az ICES ajánlása alapján határozza meg minden évben a legnagyobb kifogható mennyiséget az Európai Unió vizein.

Nettó agrárimportőr: mezőgazdasági és élelmiszertermékekből az adott ország vagy térség külkereskedelmi egyenlege negatív, vagyis magasabb a behozatal (import) értéke, mint a kivitelé (export).

Nettó pozíció: adott ország esetében a közös költségvetésbe történő befizetések és a közös költségvetésből kapott források egyelege. Amennyiben a befizetések meghaladják a kapott források összegét, akkor nettó befizető, ellenkező esetben nettó haszonélvező országról beszélünk. Az egyenleg kiszámítása jóval kevésbé egyértelmű, mint amilyennek első látásra tűnhet (többféle számításmód is létezik); fontos tudni, hogy a nettó pozíció messze nem jelenti az integráció költségeinek és hasznainak egyenlegét.

Next Generation EU: az Európai Parlament és az uniós tagállamokat tömörítő Tanács 2020. november 10-én megegyezett az EU következő hosszú távú költségvetéséről és a Next Generation EU eszközről. A megállapodás értelmében a 2021–2027 közötti időszakra szóló hosszú távú költségvetés keretébe tartozó bizonyos programok összesen további 15 milliárd euróval

gazdálkodhatnak. Az EU hosszú távú költségvetése és a koronavírus-járvány utáni helyreállítást célzó ideiglenes Next Generation EU eszköz együttesen rekord összegű forrásból gazdálkodik: Európa újjáépítésére összesen 1,8 billió euró áll majd rendelkezésre. A tervbe vett intézkedések eredményeképpen Európa zöldebb, digitálisabb és ellenállóbb lesz. Az EU összesen 750 milliárd euró nagyságú, 390 milliárd euró vissza nem térítendő támogatást és 360 milliárd euró hosszú távú (2058-ig visszatérítendő), az EU által (azaz a tagországok által közösen) felvehető hitelt (2018-as árákon) tartalmazó csomagja a koronavírus-járvány következményei elleni küzdelem támogatására.

NGO (*non-governmental organizations*): tevékenységüktől és finanszírozásuktól függően azon társadalmi kezdeményezések, szervezetek, amelyek hazai és nemzetközi társadalmi problémákra felhívják a figyelmet, valamint a hatályos törvényi szabályozás alapján valamely állam hivatalos szervei mellett közcélú, közhasznú tevékenységet folytatnak. Nem minden nem állami szereplő (és nem minden civil szervezet) NGO, például a szakszervezetek nem minősülnek annak. A nemzetközi fejlesztési együttműködésben kiemelt szerepet játszhatnak, amennyiben sokkal közelebb tudnak kerülni a valódi problémákhoz, mint a hivatalos szereplők. A nemzetközi nem kormányzati szervezetek (*international nongovernmental organizations – INGO*) regionális vagy globális méretekben, több államban, valamint adott esetben nemzetközi szervezetek mellett fejtik ki tevékenységüket. A kifejezetten nemzetközi fejlesztés terén aktív szervezeteket NGDO-nak (*non-governmental development organizations*) is hívják.

NUTS-rendszer: az Európai Unió földrajzi közigazgatási rendszereit leíró statisztikai egységek, amelyek különböző méretű egységeket jelentenek. Elemei a legnagyobbtól a legkisebbekig NUTS 1, NUTS 2, NUTS 3, LAU 1 és LAU 2. A NUTS 1 egységek néha egész országokat is jelenthetnek, míg a LAU 2 a legkisebb települési egységeket tömöríti.

Nyitott koordinációs módszer (*Open Method of Coordination – OMC*): a kormányközi döntéshozatal egyik formája, amely nem eredményez kötelező erejű uniós jogalkotási intézkedéseket, és nem kötelezi az uniós országokat jogszabályok bevezetésére vagy módosítására („puha jog”). A partnerek a célok közös azonosítása, a mérési eszközök közös megállapítása – mérés – vagy a teljesítményértékelés és a tagállamok teljesítményének összehasonlítása révén fejlesztik együttműködésüket, illetve hoznak döntéseket.

Nyugat-balkáni bővítési kör: 2013. július 1-jén, Horvátországgal vette kezdetét a Nyugat-Balkán államainak csatlakozása az európai integrációhoz.

Ohlin-bizottság: a Római Szerződések előkészítésének időszakában, 1956-ban összehívott szakértői csoport, vezetője Bertil Ohlin, későbbi Nobel-díjas svéd közgazdász. Az alakuló közösség szociálpolitikai szerepvállalásával kapcsolatban megállapították, hogy a tagállamok közötti gazdasági együttműködés mélyülése, a közös piac kialakítása megkövetelheti a tagállamok szociálpolitikai rendszereinek bizonyos fokú koordinációját, de ez csakis a feltétlenül szükséges mértékben történhet.

Oktatás és Képzés 2020: angol rövidítése alapján ET2020-ként is ismert, az uniós oktatási és szakképzési politika legfontosabb szakpolitikai együttműködési kerete. Tevékenységét tematikus munkacsoportokban fejt ki. Elsődleges feladata a meghatározott szakpolitikai mércék (*benchmark*) és célok teljesülésének figyelemmel kísérése. Ezek megvalósulását az évente megjelenő Oktatási és Képzési Figyelőben hozzák nyilvánosságra.

Oktatási, Audiovizuális és Kulturális Végrehajtó Ügynökség (EACEA): az ügynökség irányítja a Kreatív Európa, az Erasmus+, az Európai Szolidaritási Testület és a Jogok és értékek programokat.

- Opt-in klauzula: eseti belépési lehetőség. A tagállam ilyen bejelentése azzal a joghatással jár, hogy a jogforrás annak előzetes vagy utólagos elfogadása esetén rá nézve is kötelező lesz, noha az adott területen általában véve mentesül a közös szabályozás alól.
- Opt-out klauzula: önkéntes kimaradási záradék. Azt jelenti, hogy bizonyos területen hozott döntést illetően egyes tagállamok fenntartják maguknak a jogot, hogy a későbbiek során kimaradjanak az adott rendelkezés hatálya alól.
- Partner: a partner kifejezés mindazon hivatalos és nem állami szereplőkre (egyénekre, szervezetekre, államokra, állami szervekre) vonatkozik, amelyek együttműködnek a közösen kitűzött és vállalt fejlesztési célok elérésében. Az EU és tagállamai a „partner” kifejezést preferálják a passzívnak tűnő segélyrecipiens fogalommal szemben.
- Passzív struktúrapolitika: az európai integrációs folyamat első másfél évtizedét jellemző iparpolitikai megközelítés, amelynek keretében alapvetően a piaci erőkre bízta a gazdasági struktúra korszerűsödésének megoldását, nem tartották szükségesnek egy-egy ágazat vagy tevékenység kiemelt támogatását.
- Páneurópai folyosók („Helsinki-folyosók”): az 1991 és 1997 között zajló páneurópai közlekedési konferenciák (1991: Prága, 1994: Kréta, 1997: Helsinki) eredményeként a transeurópai közlekedési hálózat keleti kiterjesztésére létrehozott, tíz folyosó fejlesztésére vonatkozó terv.
- Párizsi megállapodás (*Paris Agreement*): a párizsi megállapodás egy jogilag kötelező erejű nemzetközi szerződés, amelyet 2015. december 12-én fogadtak el az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye részes feleinek Párizsban tartott találkozásán (*Conference of the Parties – COP*). A világ vezetői új, ambiciózus célokat fogalmaztak meg az éghajlatváltozás elleni küzdelemben. Az egyezmény legfontosabb célja, hogy a globális éves átlaghőmérséklet emelkedését az iparosodást megelőző szinthez képest 2 Celsius-fok alatt tartják, de igyekeznek elérni, hogy az emelkedés ne haladja meg a 1,5 Celsius-fokot. A megállapodás 2016. november 4-én lépett hatályba, amikor a világ üvegházhatásúgáz-kibocsátásának legalább 55 százalékáért felelős legalább 55 ország ratifikálta, köztük az EU összes tagállama.
- Párizsi Szerződés: 1951. április 18-án írták alá, 1952. július 23-án lépett hatályba, általa jött létre az Európai Szén- és Acélközösség (*European Coal and Steel Community – ECSC, ESZAK, Montánunió*). Eredeti tagállamai Franciaország, Német Szövetségi Köztársaság, Olaszország, Belgium, Hollandia és Luxemburg. Mivel a szerződést a tagállamok ötven évre kötötték, a szerződés 2002-ben megszűnt, feladatait a Római Szerződés módosított szövegébe helyezték át.
- Pelágikus halászat (nyílt vízi halászat): az óceánok, tengerek vagy tavak nyílt vízoszlopaiban élő halállományokra irányuló halászat. Jellemzően a pelágikus halfajok egész életüket a nyílt vizeken töltik, ezt hívjuk pelágikus övezetnek. Idetartozik többek között a makréla, hering, de a Balatonban őshonos garda is.
- PNR-irányelv: az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/681 irányelve (2016. április 27.) az utas-nyilvántartási adatállománynak (PNR) a terrorista bűncselekmények és súlyos bűncselekmények megelőzése, felderítése, nyomozása és a vádeljárás lefolytatása érdekében történő felhasználásáról. Célja, hogy szabályozza azt, miként kell továbbítaniuk a légitársaságoknak a PNR-adatokat a nemzeti hatóságok részére, valamint azt, hogyan kell kezelni ezeket az adatokat.
- Polgári védelmi segítség: polgári védelmi csoportok, szakértők vagy modulok felszereléseikkel együtt, valamint a katasztrófa közvetlen következményeinek enyhítéséhez szükséges anyagok vagy készletek.

Politics, polity, policy: a politika jelenségét az aktorokat és intézményeket tömörítő *polityre* vagyis a statikus dimenzióra, az aktorok által képviselt szakpolitikai álláspontokat és közpolitikai megoldásokat tömörítő *policyre*, vagyis a tartalmi dimenzióra és az ezen tartalom mentén az aktorok egymás között kialakuló viszonyrendszerére, a *politicsre*, vagyis a dinamikus dimenzióra bonthatjuk.

Posztszocialista tagállamok: a Szovjetunió összeomlását követően a demokratizálódás és liberalizálás útjára lépő kelet-közép-európai EU-tagországok, úgymint Bulgária, Csehország, Észtország, Horvátország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Románia, Szlovákia és Szlovénia.

Potenciális tagjelölt: azon országokat illeti meg a státusz, akik számára az európai uniós tagság jövőképét az Európai Unió felajánlotta. Jelenleg Bosznia-Hercegovina és Koszovó tartozik ebbe a kategóriába.

Pozitív struktúrapolitika: az 1980-as évek első felében elindult, a szerkezeti átalakulást, a műszaki megújulást támogató iparpolitika, amelynek keretében előtérbe került a kutatás-fejlesztés mint a versenyképességet befolyásoló tevékenység támogatásának feladata, másrészt a piaci erők számára még kedvezőbb keretek kialakításának kérdése.

Preferenciális megállapodás: egymásnak nyújtott vám- vagy egyéb kereskedelempolitikai kedvezmények. Lehet alacsonyabb vám, mint más partnerekkel szemben, és lehet egymás közötti vámmentes árucseré.

Protekcionista agrárpolitika: az Európai Unión kívülről érkező gazdasági hatások ellen védekező agrárpolitika. Eszközei a védővámok, az importkvóták, adókedvezmények, az állami intervenció az áru piacokon, a különféle, importot gátló kormányzati intézkedések, a belgazdaság termelőit védő dömpingellenes rendelkezések, a valutaárfolyamok. Éles ellentéte a szabadkereskedelemnek, ahol minden korlátot leépítenek, ami a nemzetközi kereskedelmet gátolhatja.

Ratifikáció: az arra meghatalmazott állami szerv (az úgynevezett illetékes hatóság) által kötött nemzetközi szerződés vagy kétoldalú megállapodás utólagos jóváhagyása a törvényhozás által. A ratifikációval az adott szerződést vagy megállapodást az ország jogszabályai közé iktatják, nemzeti nyelven a szövegét kihirdetik, és hatályba léptetik. Az Európai Unió alapító szerződéseinek módosítása – amelyeknek ratifikációja több tagállamban népszavazáshoz kötött – egyre többször ütközik ratifikációs problémákba.

Ray MacSharry: 1989 és 1993 között az Európai Bizottság mezőgazdasági és vidékfejlesztési biztosa. Nevéhez fűződik az 1992-ben bevezetett, a korábbi KAP-hoz képest lényegi változásokat hozó agrárszabályozás. Korlátokat vezetett be a növekvő termelés megfékezésére, és egy szabadabb mezőgazdasági piac felé mozdult el. 29 százalékkal csökkentette a gabonafélék és 15 százalékkal a marhahús támogatását. Kifizetéseket vezetett be a földterületeket művelés alól kivonó gazdáknak, a kisebb raktárkészletekre, a gazdák visszavonulására és az erdősítésre.

Relatív stabilitás: a halászati lehetőségeket a tagállamok között úgy osztják el, hogy biztosítsák az egyes tagállamok halászati tevékenységeinek viszonylagos stabilitását az érintett állományok tekintetében. Ez a viszonylagos stabilitás elve, amely különösen a korábbi fogási szinteken alapul, megköveteli az engedélyezett halászati erő kifejtés rögzített százalékos arányának fenntartását a fő kereskedelmi fajok esetében az egyes tagállamok számára. A halászati erő kifejtésnek hosszú távon általában stabilnak kell lennie, tekintettel a halászat folytatásának fontosságára, különösen olyan régiókban, amelyek régóta erősen függenek a halásztól.

- Rendes jogalkotási eljárás – együttdöntés: az EU normális jogalkotási eljárása, amely során az Európai Parlament és az EU Tanácsa a Bizottság előterjesztését társ-jogalkotóként, legfeljebb három olvasatban megtárgyalja és elfogadja, módosítja vagy elutasítja, így fejlesztve az uniós másodlagos jogi aktusok körét.
- Rendkívüli jogalkotási eljárás: a jogalkotás olyan eseteiben, ahol a politikai rendszer alapvető működését rögzítő norma – a tagállamok esetén az alkotmány vagy alaptörvény, az EU esetében a szerződések – ezt elrendeli, valamilyen a fő szabálytól eltérő módon zajlik a jogalkotás. Ma az EU keretén belül három rendkívüli jogalkotási eljárást ismerünk; a konzultációs eljárást, a hozzájárulási eljárást és a költségvetési eljárást.
- Reziliencia: az egyénnek vagy közösségnek az a tulajdonsága, viselkedése, képessége, hogy alkalmazkodik a megváltozott körülményekhez.
- Roma keretstratégia: az Európai Tanács 2011-ben döntött a nemzeti roma integrációs stratégiák uniós keretrendszerének bevezetéséről. Az úgynevezett uniós roma keretstratégia fogalmazza meg azokat a célokat, amelyeket az uniós tagállamokban elfogadott, az ott élő roma közösség társadalmi, gazdasági, oktatási felzárkózását segítő nemzeti stratégiáknak követnie kell. A nemzeti stratégiák végrehajtását az Európai Bizottság is rendszeresen értékeli. Az első roma keretstratégia 2011–2020 között volt érvényben, a második roma keretstratégia céljait a tagállamok és az Európai Bizottság 2020–2021-ben fogadja el.
- Római Szerződések: Európai Gazdasági Közösséget (*European Economic Community – EEC, EGK*) 1957. március 25-én létrehozó Római Szerződés, továbbá az Európai Atomenergia-közösséget (*European Atomic Energy Community – Euratom*) 1957. március 25-én létrehozó alapító szerződések. Eredeti tagállamai Franciaország, Német Szövetségi Köztársaság, Olaszország, Belgium, Hollandia és Luxemburg.
- Schengeni információs rendszer (*Schengen Information System – SIS*): Európa legnagyobb informatikai rendszere, amely a schengeni tagállamok által a belső határok eltörléséből fakadó biztonsági deficit kompenzálása érdekében a külső határok megszigorított ellenőrzését szolgáló, hatékony adatmegosztást lehetővé tevő rendszer.
- Schengeni megállapodás (*Schengen Agreement*): a Benelux Gazdasági Unió államai, a Németországi Szövetségi Köztársaság és a Francia Köztársaság kormányai között a közös határaikon történő ellenőrzések fokozatos megszüntetéséről szóló, a luxemburgi Schengenben 1985. június 14-én aláírt megállapodás, amely a Római Szerződésben 1957-ben célként megfogalmazott négy alapvető szabadság közül a személyek szabad mozgása ügyében kiemelkedő jelentőségűvé vált, és amely megteremtette a schengeni térség és schengeni együttműködés alapját is.
- Schengeni végrehajtási egyezmény: az 1985. évi schengeni megállapodás hosszabb távú intézkedései alapján megalkotott és a szerződő felek által 1990. június 19-én aláírt szerződés, amely egységes rendszerbe foglalta azokat a kötelező érvényű konkrét szabályokat és intézkedéseket, amelyek lehetővé tették az ellenőrzések megszüntetését a belső határokon és a személyek szabad mozgását az egységes schengeni térségben.
- Single European Sky ATM Research (SESAR)*: az európai légi forgalmi szolgáltatás korszerűsítésére irányuló projekt, az egységes európai égbolt technológiai eleme.
- Socrates-program: az Európai Bizottság oktatáspolitikai kezdeményezése. Első szakasza 1994-től 1999-ig, a második 2000-tól 2006-ig tartott. Szerepét az egész életen át tartó tanulás programja vette át 2007 és 2013 között, majd ezt követően az Erasmus+ részévé vált.

Soft law: a soft law megoldások közé azok a közpolitikai beavatkozások tartoznak, amelyeket nem a szokásos uniós jogi normák hoznak létre, illetőleg nem a klasszikus intézmények részvételével alakítanak ki, hanem a másodlagos közösségi jogban is elterjedt jogszabálytípus, amelynek végrehajtása nem kötelező (például ajánlások, vélemények). Így a különböző bizottságok, ügynökségek vagy OMC-együttműködés szakpolitikai eredményei sorolhatók ide.

Stabilitási és Növekedési Egyezmény (*Stability and Growth Pact – SGP, SNE*): az 1997-ben elfogadott egyezmény fő célja a költségvetési fegyelem biztosítása, amely két ágra osztható: a preventív ág feladata a költségvetési folyamatok felülvizsgálatának megerősítése és a gazdaságpolitikák koordinációja és felülvizsgálata, míg a korrekciós ág a túlzottdeficit-eljárást jelenti, vagyis a költségvetési fegyelemre vonatkozó követelmények megszegése szankciót vonhat maga után. A követelmények kitérnek a folyóhiányra és az államadósságra is, vagyis a költségvetési hiány nem haladhatja meg a GDP 3 százalékát, míg az államadósság a GDP 60 százalékát. Az SNE preventív és korrekciós ága számos változáson ment keresztül, 2005-ben volt az első reformja, az európai adósságválság rendezése alatt bevezetett új szabályok (hatos csomag, Fiskális Paktum) pedig érdemben alakították át.

Stabilizációs és Társulási Folyamat (*Stabilisation and Association Process – SAP*): 1999-ben induló együttműködési forma a Nyugat-Balkán országaival, amelyben a kétoldalú kapcsolatokat kívánják rendezni. A régió stabilizálására és a szabadkereskedelmi övezet létrehozására törekszik annak érdekében, hogy az érintett országok a jövőben uniós tagországokká válhassanak. Legfontosabb része az előcsatlakozási támogatási eszköz (IPA).

Stabilizációs és társulási megállapodás (*Stabilisation and Association Agreements – SAA*): a SAP keretében létrejövő bilaterális megállapodás az EU és az érintett nyugat-balkáni állam között, amelyet két részre oszthatunk. Egyrészt az EU az aszimmetrikus kereskedelmi liberalizáció eszközével gyorsabban nyitotta meg piacát a Nyugat-Balkán államai előtt, mint azok, másrészt a koppenhágai kritériumokhoz hasonló politikai feltételek teljesítését várta el az államoktól.

Statikusvámunió-elmélet: Jacob Viner (kanadai születésű közgazdász) által 1950-ben kidolgozott elmélet, amely a vámuniók létrehozásával összefüggésben két, egymással ellentétes statikus hatást (kereskelemelteremtés és kereskelemelterelés) azonosít. A vámunió nettó jóléti hatása a két részhatás mérlegéből adódik.

Stimulating Innovation for Global Monitoring of Agriculture (SIGMA): a mezőgazdasági tevékenységek környezeti fenntarthatóságának globális felügyeletét támogató innovációk ösztönzésére létrehozott uniós projekt.

Szabadkereskedelmi megállapodás: az övezeten belül a külkereskedelem liberalizált, de csak az ipari termékek estében. A részt nem vevő államokkal szemben mindenki önálló vámtarifát alkalmaz. A 0 százalékos vámhoz minden árunak eredetigazolással kell rendelkeznie.

Szabadkereskedelmi övezet: az integrációs fokozatok kiindulópontja, amikor az egyes érintett országok egymással szemben a vámokat és egyéb mennyiségi korlátozásokat eltörlik, ám az övezet keretein kívüli harmadik államokkal szemben önálló kereskedelempolitikát folytatnak, vámtarifát alkalmaznak.

Szétválasztás (*decoupling*): az ár- és jövedelempolitika szétválasztása, amelynek során az árakat kíméletlenül csökkentették, azaz a világpiaci árakhoz igazították, ezzel egyidejűleg a termelők jövedelmi státusát úgynevezett közvetlen támogatásokkal (*direct payments*) próbálták megerősíteni.

Szubszidiaritás elve (kisegítés elve): Az Európai Unióról szóló szerződés (EUSz) szerint a „szubszidiaritás elvének megfelelően azokon a területeken, amelyek nem tartoznak kizárólagos hatáskörébe, az Unió csak akkor és annyiban jár el, amikor és amennyiben a tervezett intézkedés céljait a tagállamok sem központi, sem regionális vagy helyi szinten nem tudják kielégítően megvalósítani, így azok a tervezett intézkedés terjedelme vagy hatása miatt az unió szintjén jobban megvalósíthatók” [EUSz 5. cikk (3)]. Vagyis egyszerre jelenik meg az állampolgárokhoz minél közelebbi beavatkozás és a hatékonyság követelménye. Az elv lényege, hogy lehetőség szerint minden feladatot a legalacsonyabb szinten kell ellátni, és ehhez képest a magasabb szintek csak akkor kapjanak feladatot, ha az alacsonyabb szint már nem tudja azt ellátni.

Szociális dömping: a szociális dömping fogalma arra utal, hogy amennyiben az egységes belső piacon eltérő szociális rendszerű országok versenyeznek, szükségképpen azon országok felé áramlanak a befektetések, ahol alacsonyabb szintűek a bérek és a munkavállalók, valamint a kiszolgáltatott társadalmi csoportok védelme, a munkavállalók pedig arra, ahol magasabb.

Szociális jogok európai pillére: az Európai Unió 2017-ben elfogadott szociálpolitikai koncepciója, amely 20 kulcsfontosságú elvet és jogot fogalmaz meg a méltányos alapon és jól működő munkaerőpiacok alátámasztására, az esélyegyenlőség és a munkavállalási jog, a tisztességes munkafeltételek és a szociális védelem, valamint a társadalmi befogadás területén. A koncepciót 2021 májusában a Bizottság elnöke megerősítette, és 2030-ig pontos célokat tűzött ki (például a foglalkoztatottság, a felnőtt lakosság továbbképzése és a szegénység elleni küzdelem területén).

Szükséghelyzeti Támogatási Eszköz (*Emergency Support Instrument – ESI*): segíti a tagállamokat a koronavírus-járvány kezelésében tett erőfeszítéseikben.

Szűk keresztmetszet: fizikai, műszaki vagy működésbeli korlát, amely a rendszer meghibásodásához vezet, így hátrányosan befolyásolja a távolsági vagy határokon átnyúló forgalom folytonosságát, és amely új infrastruktúra létrehozásával vagy a meglévő infrastruktúra jelentős korszerűsítésével szüntethető meg, ami a szűk keresztmetszetből adódó problémákat megoldó, érdemi javulást képes előidézni.

Tagjelölt: azon országokat illeti meg a státusz, akik csatlakozási kérelmét az Európai Tanács elfogadta, és az Európai Bizottság pozitív véleménye alapján ezen kategóriát megadták nekik. A tagjelöltség megadásához egyhangúságra van szükség. Jelenleg Albánia, Észak-Macedónia, Montenegró és Szerbia tartozik ebbe a kategóriába.

Tamperei Program: a 2000–2005 közötti időszakra vonatkozó bel- és igazságügyi intézkedéscsomag, amelynek célja a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség megeremtésének elősegítése volt. Az intézkedéscsomagot az Európai Tanács 1999. október 15–16-ai tamperei (Finnország) ülésén fogadták el.

Támogatáskérelmező: az a tagállam vagy harmadik ország, amelyet katasztrófa sújt, vagy közelgő katasztrófa fenyeget, vagy ahol katasztrófa várható, valamint az ENSZ és annak ügynökségei, továbbá determinált kapcsolódó nemzetközi szervezetek.

Tárgyalási fejezet: a közösségi joganyagot tematikai csoportokba rendezik, amelyeknél a nemzeti jogba történő átültetést és alkalmazást vizsgálja az EU. A keleti bővítés idején 31, napjainkra 35 fejezetre osztották szét a közösségi vívmányokat.

Társult ország: olyan nem uniós ország, amely részese az EU-val létrejött nemzetközi megállapodásnak, amelynek értelmében és amely alapján az érintett ország pénzügyi hozzájárulást nyújt a közösségi kutatási, technológiafejlesztési és demonstrációs programok egészéhez vagy egy részéhez.

- Társulási megállapodás: az EU és harmadik országok között létrejövő szoros együttműködés, célul tűzheti ki a harmadik ország későbbi tagságát. Ebben az esetben általában Európa-megállapodásoknak nevezik.
- Technikai segítségnyújtási és támogató csoport: azok az emberi és anyagi erőforrások, amelyeket egy vagy több tagállam hozott létre támogatási feladatok végrehajtása céljából.
- Telematikai alkalmazások: olyan információs, kommunikációs, navigációs vagy helymeghatározó technológiát alkalmazó rendszerek, amelyek lehetővé teszik a transzeurópai közlekedési hálózat infrastruktúrájának, mobilitásának és forgalmának a hatékony irányítását, és érték-növelt szolgáltatásokat nyújtanak a polgárok és az üzemeltetők számára, beleértve a hálózat biztonsági, védelmi és környezetvédelmi szempontból megfelelő, valamint kapacitáshatékony használatát.
- Teljes gazdasági integráció: az integrációs fokozatok azon teljes (végső) változata, amikor az övezeten belül a részt vevő országok között megtörténik a monetáris, a fiskális és szociális politikák egységesítése is.
- Teljes kifogható mennyiség (*Total Available Catch – TAC*): az a meghatározott halmennyiség (tonnában vagy egyedszámban kifejezve), amely az adott tengeri zónában a kereskedelmi halállományokból kifogható. A Bizottság az állomány állapotáról szóló tudományos tanácsok alapján készíti el a javaslatokat, amelyeket olyan tanácsadó szervek biztosítanak számára, mint az ICES és a STECF.
- Teljesítményjelző (*benchmark*): nyitó vagy záró feltételeket különböztetünk meg, amelyeket a csatlakozási tárgyalások során határoz meg az Európai Unió.
- Természetvédelem: olyan céltudatos, szervezett, intézményesített emberi (társadalmi) tevékenység, amelynek célja a természet élő és élettelen értékeinek feltárása, tudományos alapokon nyugvó szakszerű fenntartása, kezelése, megőrzése.
- Terminál: legalább két közlekedési mód vagy két eltérő vasúti rendszer közötti áruátrakás és áruk ideiglenes tárolása céljára felszerelt létesítmény, például kikötő, belvízi kikötő, repülőtér és vasúti-közúti terminál.
- Tiszta üzemanyag: a közlekedés energiaellátásában a fosszilis tüzelőanyagokat legalább részben helyettesítő, így a közlekedés széntelenítését elősegítő és a közlekedési ágazat környezeti teljesítményét javító olyan üzemanyag, mint például a villamos energia, a hidrogén, a bioüzemanyagok (folyadékok), a szintetikus üzemanyagok, a metán (CNG és LNG, valamint biometán) és a cseppfolyósított propán-bután gáz (LPG).
- Többéves pénzügyi keret (középtávú pénzügyi perspektíva; *Multiannual Financial Framework – MFF*): a Delors I. csomag által létrehozott 5 éves időszak (1988–1992), amelyet a Delors II. csomag nyomán 7 éves időszakok követtek/követnek (1993–1999, 2000–2006, 2007–2013, 2014–2020, 2021–2027). Az alapvető (szak)politikai viták a többéves pénzügyi keret megkezdését megelőzően zajlanak le. A költségvetés továbbra is egy évre vonatkozik, de a költségvetési folyamat a többéves pénzügyi keret megjelenése óta immár nem az alapvető érdekek ütköztetésének, hanem sokkal inkább finomhangolásnak tekinthető az éves költségvetések vonatkozásában.
- Törzshálózat: az átfogó hálózat azon részei, amelyek a transzeurópai közlekedési hálózat létrehozásával kapcsolatos célkitűzések eléréséhez stratégiai szempontból a legfontosabbak, a stratégiaileg legjelentősebb városi és egyéb csomópontokat (például kikötőket, repülőtereket és határátkelőhelyeket) összekapcsolják.

- Transzatlanti Gazdasági Tanács (*Transatlantic Economic Council – TEC*): az Amerikai Egyesült Államok és az Európai Unió között létrehozott testület a két résztvevő gazdasági együttműködésének irányítására.
- Transzeurópai közlekedési hálózat (TEN-T): az EU szakpolitikai törekvése, egyúttal az egész kontinenst szolgáló közlekedési hálózat, amely közutakból, vasutakból, belvízi hajóutakból, tengerhajózási útvonalakból, valamint a módon belüli és módok közötti kapcsolatot biztosító kikötőkből, repülőterekből és vasúti-közúti terminálokból áll.
- Transzferár: a kapcsolt vállalkozások közötti tranzakciók árai; a kapcsolt vállalatok árazási szabályainak és módszereinek nem szabad eltérniük a független felek közötti piaci árazástól.
- Tudomány-, technológia- és innovációs politika: az adott ország gazdasági, politikai és természeti környezetébe harmonikusan beillesztett, a kor követelményeihez igazodó, hosszú távú szemlélettel átitatott diszciplínával bíró, más szakpolitikákat horizontálisan átölelő holisztikusabb szakpolitikai mix, amely végső soron a tudástermelésért, az innovációért, s az eredmények összértéke szempontból értéket teremtő és hasznos realizálásáért felel.
- Turisztikai desztinációs menedzsment (TDM): azon tevékenységek összessége, amelyek egy turisztikai fogadó térség (desztináció) számára ahhoz szükségesek, hogy látogatókat vonzzon, és számukra az ottani tartózkodás során tökéletes utazási élményt nyújtson úgy, hogy a látogatóforgalom gazdasági és környezeti hatásai a desztináció közössége számára előnyösek legyenek, ma és hosszú távon egyaránt.
- Turizmus Szatellit Számlák: a turizmusnak a magyar gazdaságra gyakorolt hatásának mérése az elmúlt évek legizgalmasabb módszertani fejlesztései közé tartozik. A jelenleg érvényes eljárás, amelyet a nemzetközi szervezetek használnak, összhangban áll a magyarországi nemzeti számlákkal és azzal a részletes statisztikai számviteli kerettel, amelyet Turizmus Szatellit Számláknak nevezünk. Ez a rendszer lehetővé teszi a magyar turisztikai szektor kulcsfontosságú adatainak értékelését, például a jövedelemre és a foglalkoztatásra gyakorolt hatásokon keresztül. Az előállított számadatok alapján bemutatható a turizmus gazdasági jelentősége, és összehasonlítható a többi gazdasági területtel.
- Unió polgári védelmi mechanizmus (*Union Civil Protection Mechanism – UCPM*): célja az EU-tagállamok és hat részt vevő állam közötti együttműködés megerősítése a polgári védelem területén a katasztrófák megelőzésének, az azokra való felkészültség és reagálás javítása érdekében.
- Új generációs kormányzati műholdas kommunikációs nagyhálózat (*Governmental Satellite Communications – GOVSATCOM*): az Európai Bizottság, az Európai Védelmi Ügynökség és az Európai Űrügynökség közös együttműködésében jön létre, és kezdi meg működését 2025-től (várhatóan 2040-ig), és a kereskedelmi és katonai szatellit-hálózatok szinergiáját biztosítja majd a polgári és katonai szükségletek teljesebb körű kielégítése érdekében; célja a biztonságos és reziliens kommunikációt jelölték meg úgy, hogy az költséghatékony, s a végfelhasználók számára mindvégig megfizethető maradjon.
- Vám: az országhatárt átlépő termékre kivetett adó, amely különböző kereskedelempolitikai célokat szolgálhat.
- Vámunió (*customs union*): az országok gazdasági együttműködésének az a foka, ahol a tagországok eltörlik egymás között a különféle kereskedelempolitikai korlátozásokat (vámokat, mennyiségi korlátozásokat stb.), valamint közös külső kereskedelempolitikát (például közös külső vámtételeket) vezetnek be és alkalmaznak harmadik országokkal szemben, a vámbevételeket pedig közösen kezelik.

- Veszélyhelyzet-reagálási Koordinációs Központ (*Emergency Response Coordination Centre – ERCC*): a tagállami kapcsolattartó pontok közötti együttműködés.
- Vélemény (*Avis*): a Tanács felkérésére az Európai Bizottság által készített országvélemény, amelyben értékeli az államok csatlakozási felkészültségét.
- Videómegosztó platform szolgáltatása: olyan szolgáltatás, amely műsorokat vagy felhasználók által készített videókat (vagy mindkettőt) kínál a közönség számára, amelyért a videómegosztó platform szolgáltatója szerkesztői felelősséggel nem tartoznak.
- Visszadobás (*discard*): a nemkívánatos fogások visszajuttatása a tengerekbe. A művelet során az állatok komoly sérüléseket szenvedhetnek, magas az elhullás aránya, így az Európai Bizottság 2014-ben betiltotta ezt a gyakorlatot, és a kötelező kirakodást írta elő a halászflokták számára minden állomány esetében.
- Visszatérési irányelv célja: garantálni, hogy a harmadik országbeli állampolgárok illegális tartózkodását tisztességes és átlátható eljárással szüntessék meg, továbbá hogy biztosítsa a jogalap nélkül az EU-ban tartózkodó harmadik országbeli állampolgárok visszatérését, és hogy azt eredményesen, tisztességes és átlátható eljárások keretében, az alapvető jogok és az érintett emberek méltóságának teljes tiszteletben tartásával bonyolítsák le.
- Vízuminformációs rendszer (*Visa Information System – VIS*): a vízumadatok tagállamok közötti cseréjét kezelő rendszer, amely az engedéllyel rendelkező nemzeti hatóságok számára lehetővé teszi a vízumadatok bevitelét és frissítését, valamint az adatok elektronikus úton való megtekintését.
- Zöld doboz: ebbe a termelők számára történő azon közvetlen kifizetések tartoznak, amelyeket teljes mértékben függetlenítettek a termeléstől. Idetartoznak a belső élelmiszersegély és az élelmiszer-biztonságot szolgáló állami készletek is.
- Zöld kifizetés: ezekhez a támogatásokhoz a gazdák különböző környezeti fenntarthatósággal összefüggő feltételek teljesítése esetén juthatnak hozzá. Terménydiverzifikációból, az állandó gyepek fenntartásából és ökológiai célterületek kijelöléséből áll.
- Zöld könyv (*green paper*): az Európai Bizottság zöld könyvei egy adott terület európai szintű konzultációs folyamatát segítik, amely során az érintettek javaslatok megtételével vesznek részt az eljárásban. A jogalkotás során alapul szolgálhatnak a fehér könyveknek.